

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مَسَّكَ ثَقَلَيْنِ

كَلِمَةُ اللَّهِ

حَبِيبُ اللَّهِ إِسْلَامِي

«مشخصات اثر»

نام:..... مِسْكُ ثَقَلَيْنِ كَلِمَةُ اللَّهِ
مؤلف:..... حبیب الله اسلامی
کد اثر:..... =4803140002=
امور آماده سازی:..... دفتر اسلامی کلمه الله
تاریخ چاپ:..... 1400 هـ.ش
طبع :..... دوّم
ناشر :..... مناجات
تعداد :..... 1000 جلد

www.Islami.af

islamiyf@gmail.com

@islamiyf تلگرام

جميع حقوق متعلق به «دفتر اسلامی کَلِمَةُ اللَّهِ» می باشد.

فهرست مطالب

۷.....	مِشْكِ ثَقَلَيْنِ کلمة الله
۱۱.....	بخش اول: چهل ندای قرآنی خطاب به مؤمنان
۱۱.....	۱. زیرکانه سخن گفتن، نشانه ایمان است.
۱۱.....	۲. صبر و نماز، نیرو بخش جانند.
۱۲.....	۳. پاکیزه خوری و شکرگزاری، خصلت خداپرستان است.
۱۲.....	۴. تسلیم خدا بودن، روح اسلام است.
۱۲.....	۵. مَنّت و آزار، نابود کننده نیکی هاست.
۱۳.....	۶. زندگانی واقعی، در پرتو اجابت خدا و رسول است.
۱۳.....	۷. رسالت مؤمنان، چنگ زدن به حبل الله است.
۱۴.....	۸. محرم راز مؤمن، باید خود مؤمن باشد.
۱۴.....	۹. حیات و ممات، دست خداست.
۱۵.....	۱۰. نگهداری نفس، کاری است بس بزرگ.
۱۵.....	۱۲. درود بر مصطفی و آل پاکش، خواست خداوند است.
۱۶.....	۱۳. تقوا و راست گفتاری، مُصلِح اعمال اند.
۱۶.....	۱۴. خشم شدگان پرورگار، مستحق دوری است.
۱۷.....	۱۵. استفاده از مال دیگری، بدون رضایت ممنوع است.
۱۷.....	۱۶. دانایی، جان عمل است.
۱۸.....	۱۷. اطلاع خدا، رسول و صاحبان امر، به میزان ایمان است.
۱۸.....	۱۸. مؤمن، قسط مدار است.
۱۹.....	۱۹. ایمان، قابل افزایش است.
۱۹.....	۲۰. عمل انسان مؤمن، دلیل شرعی دارد.
۲۰.....	۲۱. پروای عالمانه، موجب فزونی رحمت الهی است.
۲۰.....	۲۲. خدا فراموشی، خود فراموشی می آورد.
۲۱.....	۲۳. ورود با اجازه، نشانه ایمان است.
۲۱.....	۲۴. رستگاری، ثمر کارهای خیر است.
۲۲.....	۲۵. یاد کردگار، اساسی ترین کار مؤمن است.

۲۶. احساس مسئولیت، نشانه رفعت مقام است. ۲۲
۲۷. حرمت شکنی، ظلم است. ۲۳
۲۸. راست پنداری، شیوه متقیان است. ۲۳
۲۹. نجات خویش و نزدیک‌ترین‌ها، اولویت مؤمنان است. ۲۴
۳۰. توبه خالصانه، نشانه ورود به بهشت است. ۲۵
۳۱. نزد مؤمن، کار خداپسندانه در رأس امور است. ۲۵
۳۲. زن و فرزند، مایه امتحان مؤمن است. ۲۶
۳۳. گفتنی عمل نکردنی، نشانه تزلزل باورهاست. ۲۷
۳۴. اوج خدمت، یاری دین خداوند است. ۲۷
۳۵. عدالت‌گری، عیار تقواست. ۲۸
۳۶. انسان مؤمن، جوینده وسیله خداپسند است. ۲۸
۳۷. نوع سؤال، بستگی به میزان عقل انسان دارد. ۲۹
۳۸. مراقبت از نفس، تربیت زائی دارد. ۲۹
۳۹. دوستی‌های مؤمنان، اولویت بندی دارد. ۳۰
۴۰. راست سیرتان، شایسته همراهی است. ۳۱
- بخش دوم: چهل حدیث اعتقادی، اخلاقی و فقهی معتبر** ۳۲
۱. حفظ چهل حدیث، مرتبه‌ای از فقاہت است. ۳۲
۲. پیش آمدها، پیام خداشناسی دارد. ۳۳
۳. دامنه فضل خداوند، وسیع است. ۳۳
۴. هر عملی، شرط خودش را دارد. ۳۴
۵. سخت‌ترین مرحله عبودیت، خلاصی از شرکت خفی است. ۳۵
۶. تسبیح حضرت زهرا علیها السلام، ذکر کثیر است. ۳۶
۷. مقام عبودیت الهی، عالی‌ترین مقام‌هاست. ۳۶
۸. صلوات، برابر است با تسبیح، تهلیل و تکبیر. ۳۷
۹. سعادت دنیا و عقبی، در پر تو تمسک به ثقلین است. ۳۷
۱۰. قرائت پنجاه آیه از قرآن، کار روزانه هر مسلمان است. ۳۸
۱۱. شب بیداری، در سه مورد جائز است. ۳۸
۱۲. عترت رسول الله صلی الله علیه و آله، دوازده نفر است. ۳۹
۱۳. امامان بعد از رسول الله صلی الله علیه و آله، دوازده نفر هستند. ۳۹

۱۴. شناخت امام زمان عجل الله تعالی فرجه ، باعث نجات از مرگ جاهلی است..... ۴۰
۱۵. انتظار فرج، محبوب ترین اعمال است. ۴۰
۱۶. ارث مادی، مال ورثه است. ۴۰
۱۷. شیعیان، یاوران اهل البیت اند. ۴۱
۱۸. پیروان اهل البیت علیهم السلام ، خرد ورز و با تقوایند. ۴۲
۱۹. شیعیان، تکلیف مدار سخن می گویند. ۴۲
۲۰. علم، برتر از عبادت است. ۴۲
۲۱. خلفای رسول الله صلی الله علیه و آله ، معلمان سنت اویند. ۴۳
۲۲. بزرگترین کار عالم، انسان سازی است. ۴۳
۲۳. کسی که گفتارش کردارش را تصدیق نماید، عالم است. ۴۴
۲۴. عالمی که خود و دیگران از علمش منتفع گردد، برتر از هفتاد هزار عابد است. ۴۴
۲۵. سخت کوشی، صداقت و خدا ترسی را، در عمل باید نشان داد..... ۴۴
۲۶. هر روز محاسبه نفس می کنند، پیروان اهل البیت علیهم السلام ۴۵
۲۷. علم طلبی، فریضه ای است بر هر مسلمان. ۴۵
۲۸. انسان تکلیف مدار، یا عالم است یا متعلم و یا محب اهل علم. ۴۵
۲۹. جهد در فهم دین اسلام، وظیفه است. ۴۶
۳۰. تعلیم عقاید حق به فرزندان، تکلیفی است پدران. ۴۶
۳۱. فتوای عالمانه، رافع مسئولیت است. ۴۶
۳۲. همنشینی با دینداران، شرافتی است والا. ۴۷
۳۳. خوش بیانی، فضیلتی است مطلوب. ۴۷
۳۴. سلامت دین، شرط سفر است ۴۷
۳۵. مسلمان زیرک، خود را محبوب خدا می سازد. ۴۸
۳۶. دعا، نزدیک ترین راه به الله متعال است ۴۸
۳۷. آراستگی به صفات شایسته عقل، سعادت بخش است..... ۴۹
۳۸. کمک احسن، به میزان استحقاق است..... ۵۰
۳۹. بندگی خدا، مایه افتخار است. ۵۱
۴۰. روح انسانیت، در وصایای مولا علی علیه السلام نهفته است. ۵۲
- بخش سوم: حدیث شریف عنوان البصری ۵۸
- بخش چهارم: دعای شریف مکارم الاخلاق ۶۶

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْحَمْدُ لِلَّهِ هُوَ اللَّهُ وَالسَّلَامُ عَلَى مَنْ أَظْهَرَ فِي الْخَلْقِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ
 مُحَمَّدٍ رَسُولِ اللَّهِ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ الطَّاهِرِينَ صَلَوَاتُ اللَّهِ وَعَلَى الَّذِينَ مَعَهُ
 النَّاصِرِينَ لِدِينِهِ الَّذِي ارْتَضَى بِهِ اللَّهُ وَعَلَى جَمِيعِ الْمُتَمَسِّكِينَ بِكَلِمَاتِ
 اللَّهِ فَجَعَلَنَا اللَّهُ مِنْهُمْ وَمِنَ السَّاعِينَ لِإِعْلَاءِ كَلِمَةِ اللَّهِ.
 «رَبِّ أَدْخِلْنِي مُدْخَلَ صِدْقٍ وَأَخْرِجْنِي مُخْرَجَ صِدْقٍ وَاجْعَلْ لِي مِنْ
 لَدُنْكَ سُلْطَانًا نَصِيرًا»¹

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَاكْفِنِي مَا يَشْغَلُنِي الْإِهْتِمَامُ
 بِهِ وَاسْتَعْمِلْنِي بِمَا تَسْأَلُنِي غَدًا عَنْهُ وَاسْتَفْرِغْ أَيَّامِي فِيَمَا خَلَقْتَنِي
 لَهُ وَاعْزِنِي وَأَوْسِعْ عَلَيَّ فِي رِزْقِكَ وَلَا تَفْتِنَنِي بِالنَّظَرِ وَاعِزَّنِي وَلَا

1- و بگو: پروردگارا! مرا [در هر کار و شغلی] به نیکی وارد کن و به نیکی بیرون آور و برایم از نزد خود نیرویی
 یاری دهنده قرار ده. . سوره مبارکه اسراء، آیه 80.

تَبَلَّيْتِي بِالْكِبَرِ وَعَبَّدَنِي لَكَ وَلَا تُفْسِدْ عِبَادَتِي بِالْعُجْبِ وَأَجْرِ
لِلنَّاسِ عَلَى يَدَيِ الْخَيْرِ وَلَا تَمَحِّقْهُ بِالْمَنِّ وَهَبْ لِي مَعَالِيَ الْأَخْلَاقِ
وَأَعْصِمْنِي مِنَ الْفَخْرِ.¹

قال رسول الله ﷺ :

إِنِّي تَارِكٌ فِيكُمْ الثَّقَلَيْنِ: مَا إِنْ تَمَسَّكْتُمْ بِهِمَا لَنْ تَضِلُّوا بَعْدِي
كِتَابَ اللَّهِ وَ عِثْرَتِي؛²

حدیث شریف ثقلین یکی از هدایات گوهر بار خاتم النبیین ﷺ است. امت اسلامی
برای هردو ثقل عظیم الشأن آن حضرت، یعنی کلام الله مجید و اهل بیت طاهرين 
جایگاه والای قایلند، ولی دو آیه شریفه زیر بیان گر کم لطفی در آن دو مورد است.

1 - «وَقَالَ الرَّسُولُ يَا رَبِّ إِنَّ قَوْمِي اتَّخَذُوا هَذَا الْقُرْآنَ مَهْجُورًا»³

2 - «قُلْ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِلَّا الْمَوَدَّةَ فِي الْقُرْبَى»⁴

1- «خدایا! بر محمد و آل محمد درود فرست و مرا از آنچه توجّه به آن دچار سرگرمی و مشغولیت می کند، باز
دار؛ و در اموری به کار گیرم که فردای قیامت در ارتباط با آن از من بازپرسی می کنی؛ و روزگرم را در اهدافی
که مرا به خاطر آن به وجود آوردی پایان ده؛ و مرا توانگر کن و روزیت را بر من بگستران و مرا به چشم داشت
نسبت به آنچه در دست این و آن است دچار مکن و ارجمندم ساز؛ و مرا به سرکشی و گردن کشی، گرفتار
مساز؛ و بر مدار بندگیات قرارم ده و عبادتم را به خودپسندی تباه مکن و خیر و نیکی را به دست من برای تمام
مردم جاری ساز و آن را با آلوده شدن به منت نابود مکن و اخلاق شریفه و بلند مرتبه به من ببخش و از فخر فروشی
نگاهم دار»، صحیفه سجادیه، دعای مکارم الاخلاق، صحیفه سجادیه، دعای مکارم الأخلاق.

2- (من در میان شما دو چیز گرانبها باقی می گذارم، اگر به آن دو چنگ زنید، بعد از من هرگز گمراه نخواهید
شد کتاب خدا و عترتم)، وسائل الشیعه ج 27/33

3- «و پیامبر [در قیامت] می گوید: پروردگارا! همانا قوم من این قرآن را متروک گذاشتند!» آیه 30 سوره مبارکه
فرقان

4- بگو: از شما [در برابر ابلاغ رسالت] هیچ پاداشی جز مودّت نزدیکان را [که بنابر روایات بسیار اهل بیت 
هستند] را نمی خواهم.» آیه 23 سوره مبارکه شوری

روشن است که اگر کلام الله مجید که عالی ترین کتاب موجود در عالم هستی می باشد مهجور نمی شد و مورد فهم و عمل درست آن گونه که الله متعال فرموده است:

«وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الذِّكْرَ لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ إِلَيْهِمْ»¹

قرار می گرفت، روزگارت مسلمان بهتر از وضعیتی می بود که در عصر کنونی شاهد آن هستیم.

و همچنان اگر اهل بیت طاهرين آن حضرت عليه السلام آن چنان که باید، مرجع امور قرار می گرفتند، کمترین دستاوردش آن بود که مسلمانان به نخله های مختلف و جنگ های خانمان سوز دچار نمی شدند. به هر حال با عبرت گیری از صحنه های تلخ تاریخ گذشته جهان اسلام، باید همه ما مسلمانان به این دو ثقل مورد سفارش سرور کائنات حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه و آله که هر دوی آنان انسان سازند، توجه دوباره کنیم؛ به گونه ای که، این دو ثقل گرانبساز جایگاه واقعی خویش را در تمام عرصه های زندگی مان باز یابند تا در پرتو هدایت های آن دو، به عمل و گفتار مورد پسند و «خواست الهی» نائل آئیم.

بدین منظور و با تمسک به حدیث شریف ثقلین به لطف الهی:

1 - چهل ندای قرآنی خطاب به مؤمنان؛

2 - چهل حدیث اعتقادی و اخلاقی معتبر؛

3 - حدیث شریف عنوان بصری؛

4 - دعای شریف مکارم الأخلاق؛

را تحت عنوان «مِسْكَ ثَقَلَيْنِ كَلِمَةُ اللَّهِ» گرد آوردم تا در پرتو شعاع ارشادات این گوهرهای نورانی و انسان ساز، زمینه رشد و تعالی انسان ها مساعدتر و دسترسی به سرچشمه های معرفت ثقلینی آسان تر گردد به توفیق الهی.

1- «و قرآن را به سوی تو نازل کردیم به خاطر اینکه برای مردم آنچه را که برای [هدایتشان] به سویشان نازل شده بیان کنی» آیه 44 سوره مبارکه نحل.

ضمن اهداء ثواب اين اثر گرانمايه به ارواح طيبه شهداء راه ثقلين به خصوص برادر عزيزم شهيد حجت الاسلام والمسلمين عبدالقيوم انصاري رحمته الله عليه، از بارگاه رب العالمين عاجزانه استدعا منديم كه ما را قدردان رسول الله صلی الله علیه و آله معيت خاص خود و ثقلين رسول الله صلی الله علیه و آله قرار دهد تا شرمسار زحمات بيدريغ اشرف مخلوقات محمد مصطفی صلی الله علیه و آله در دنيا و عقبی نگرديم.

﴿وَقَفَّيْنَا لِلَّهِ إِعْلَاءَ كَلِمَةِ اللَّهِ وَالسَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ﴾

مؤسس

مدارس و مراکز اسلامی کَلِمَةُ اللَّهِ

الحمد لله
الحمد لله
= 4803140002 =

بخش اول: چهل ندای قرآنی خطاب به مؤمنان

1. زیرکانه سخن گفتن، نشانه ایمان است.

«يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقُولُوا رَاعِنَا وَقُولُوا انْظُرْنَا وَاسْمَعُوا»

اللَّهُ سبحانه و تعالی می فرماید:

ای کسانی که ایمان آورده اید! [هنگام سخن گفتن با پیامبر ﷺ] مگویید: رَاعِنَا [یعنی: در ارائه احکام، امیال و هوس ها ما را رعایت کن] و بگویید: انْظُرْنَا [یعنی: مصلحت دنیا و آخرت ما را ملاحظه کن] و [فرمان های خدا و پیامبرش را] بشنوید.

2. صبر و نماز، نیرو بخش جانند.

«يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ»²

اللَّهُ سبحانه و تعالی می فرماید: ای اهل ایمان از صبر و نماز [برای حل مشکلات خود و پاک ماندن از آلودگی ها و رسیدن به رحمت حق] کمک بخواهید؛ زیرا خدا با صابران است.

1- آیه 104، سوره مبارکه بقره.

2- آیه 153، سوره مبارکه بقره.

3. پاکیزه خوري و شکرگزاری، خصلت خداپرستان است.

«يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُلُوا مِن طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ وَاشْكُرُوا لِلَّهِ
إِنْ كُنْتُمْ عَلَيْهِ تَعْبُدُونَ»¹

الله سبحانه و تعالی می فرماید: ای اهل ایمان! از انواع میوه ها و خوردنی های پاکیزه ای که روزی شما کرده ایم، بخورید و خدا را سپاس گزارید، اگر فقط او را می پرستید.

4. تسلیم خدا بودن، روح اسلام است.

«يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا ادْخُلُوا فِي السِّلْمِ كَآفَّةً وَلَا تَتَّبِعُوا خُطَوَاتِ
الشَّيْطَانِ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِينٌ»²

الله سبحانه و تعالی می فرماید: ای اهل ایمان! همگی در عرصه تسلیم و فرمان بری [از خدا] درآید، و از گام های شیطان پیروی نکنید، که او نسبت به شما دشمنی آشکار است.

5. منت و آزار، نابود کننده نیکی هاست.

«يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تُبْطِلُوا صَدَقَاتِكُم بِالْمَنِّ وَالْأَذَى»³
الله سبحانه و تعالی می فرماید: ای اهل ایمان! صدقه هایتان را با منت و آزار باطل نکنید.

1- آیه 172، سوره مبارکه بقره.

2- آیه 208، سوره مبارکه بقره.

3- آیه 264، سوره مبارکه بقره.

6. زندگانی واقعی، در پرتو اجابت خدا و رسول است.

«يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَجِيبُوا لِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ إِذَا دَعَاكُمْ لِمَا يُحْيِيكُمْ
وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَحُولُ بَيْنَ الْمَرْءِ وَقَلْبِهِ»¹

الله سبحانه و تعالی می فرماید: ای اهل ایمان! هنگامی که خدا و پیامبرش شما را به حقایق که به شما [حیات معنوی و] زندگی [واقعی] می بخشد، دعوت می کنند اجابت کنید، و بدانید که خدا میان آدمی و دلش حایل و مانع می شود [تا حق را باطل و باطل را حق مپندارد].

7. رسالت مؤمنان، جنگ زدن به حبل الله است.

«يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تُقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنتُمْ مُسْلِمُونَ
وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا»²

الله سبحانه و تعالی می فرماید: ای اهل ایمان! از خدا آن گونه که شایسته پروای از اوست، پروا کنید، و ننیزید مگر در حالی که [در برابر او و فرمان ها و احکامش] تسلیم باشید. و همگی به ریسمان خدا [کلام الله مجید و اهل بیت علیهم السلام] جنگ زنید

1- آیه 24، سوره مبارکه انفال.

2- آیات 102 و 103، سوره مبارکه آل عمران.

8. محرم راز مؤمن، باید خود مؤمن باشد.

«يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا بَطَانَةً مِنْ دُونِكُمْ لَا يَأْلُونَكُمْ خَبَالًا وَدُّوا مَا عَنِتُّمْ قَدْ بَدَتِ الْبَغْضَاءُ مِنْ أَفْوَاهِهِمْ وَمَا تُخْفِي صُدُورُهُمْ أَكْبَرُ قَدْ بَيَّنَّا لَكُمُ الْآيَاتِ إِنْ كُنْتُمْ تَعْقِلُونَ»¹

الله سبحانه و تعالی می فرماید: ای اهل ایمان! از غیر خودتان برای خود محرم راز نگیرید؛ آنان از هیچ توطئه و فسادى درباره شما کوتاهی نمی کنند؛ شدت گرفتاری و رنج و زیان شما را دوست دارند؛ تحقیقاً دشمنی [با اسلام و مسلمانان] از لابلای سخنانشان پدیدار است و آنچه سینه هایشان [از کینه و نفرت] پنهان می دارد بزرگ تر است. ما نشانه ها [ی دشمنی و کینه آنان] را اگر می اندیشید برای شما روشن ساختیم.

9. حیات و ممات، دست خداست.

«يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ كَفَرُوا وَقَالُوا لِإِخْوَانِهِمْ إِذَا ضَرَبُوا فِي الْأَرْضِ أَوْ كَانُوا غُزًى لَوْ كَانُوا عِنْدَنَا مَا مَاتُوا وَمَا قُتِلُوا لِيَجْعَلَ اللَّهُ ذَلِكَ حَسْرَةً فِي قُلُوبِهِمْ وَاللَّهُ يُحْيِي وَيُمِيتُ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ»²

الله سبحانه و تعالی می فرماید: ای اهل ایمان! مانند کسانی نباشید که کفر ورزیدند و درباره برادرانشان هنگامی که آنان به سفر رفتند {و در سفر مُردند} و یا جهادگر بودند {و شهید شدند}، گفتند: اگر نزد ما مانده بودند نمی مردند و شهید نمی شدند {شما به کافران اعتنا نکنید} تا خدا این {اعتقاد و گفتار} را حسرتی در دل هایشان قرار دهد. و خداست که زنده می کند و می میراند؛ و خدا به آنچه انجام می دهید، بیناست.

1- آیه 118، سوره مبارکه آل عمران.

2- آیه 156، سوره مبارکه آل عمران.

10. نگهداری نفس، کاری است بس بزرگ.

«يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اصْبِرُوا وَصَابِرُوا وَرَابِطُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ»¹

الله سبحانه و تعالی می فرماید: ای اهل ایمان! [در برابر حوادث] شکیبایی کنید، و دیگران را هم به شکیبایی وادارید، و با یکدیگر [چه در حال آسایش چه در بلا و گرفتاری] پیوند و ارتباط برقرار کنید و از خدا پروا نمایید تا رستگار شوید.

11. ذکر کثیر، شایسته خداوند است.

«يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اذْكُرُوا اللَّهَ ذِكْرًا كَثِيرًا وَسَبِّحُوهُ بُكْرَةً وَأَصِيلًا»²

الله سبحانه و تعالی می فرماید: ای اهل ایمان! خدا را بسیار یاد کنید و صبح و شام او را تسبیح گوید.

12. درود بر مصطفی و آل پاکش، خواست خداوند است.

«إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ

وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا»³

الله سبحانه و تعالی می فرماید: همانا خدا و فرشتگانش بر پیامبر ﷺ درود و رحمت می فرستند. ای اهل ایمان! بر او درود فرستید و آن گونه که شایسته است، تسلیم او باشید.

1- آیه 200، سوره مبارکه آل عمران.

2- آیات 41 و 42، سوره مبارکه احزاب.

3- آیه 56، سوره مبارکه احزاب.

13. تقوا و راست گفتاري، مُصلِح اعمال اند.

«يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ»¹

الله سبحانه و تعالى می فرماید: ای اهل ایمان! از خدا پروا کنید و سخن درست و استوار گویند. تا [خدا] اعمالتان را برای شما اصلاح کند و گناهتان را بر شما بیامزد.

14. خشم شدگان پرورگار، مستحق دوری است.

«يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَوَلَّوْا قَوْمًا غَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ قَدْ يَئِسُوا مِنَ الْآخِرَةِ كَمَا يَئِسَ الْكُفَّارُ مِنْ أَصْحَابِ الْقُبُورِ»²

الله سبحانه و تعالى می فرماید: ای مؤمنان! با قومی که خدا بر آنان خشم گرفته، دوستی نکنید. آنان به یقین از آخرت مأیوسند، همان گونه که کافران مدفون در قبرها { که به سرانجام شوم خود رسیده اند، از نجات خویش } مأیوسند.

1- آیات 70 و 71، سوره مبارکه احزاب.

2- آیه 13، سوره مبارکه ممتحنه.

15. استفاده از مال دیگری، بدون رضایت ممنوع است.

« يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ إِلَّا أَنْ تَكُونَ تِجَارَةً عَنْ تَرَاضٍ مِنْكُمْ »¹

الله سبحانه و تعالی می فرماید: ای اهل ایمان! اموال یکدیگر را در میان خود به باطل [و از راه حرام و نامشروع] مخورید، مگر آنکه تجارتی از روی خشنودی و رضایت میان خودتان انجام گرفته باشد.

16. دانایی، جان عمل است.

« يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقْرَبُوا الصَّلَاةَ وَأَنْتُمْ سُكَارَى حَتَّى تَعْلَمُوا مَا تَقُولُونَ »²

الله سبحانه و تعالی می فرماید: ای اهل ایمان! در حالی که مستید به نماز نزدیک نشوید تا زمانی که {مستی شما برطرف شود و از روی هوشیاری} بدانید {که در حال نماز} چه می گوئید.

1- آیه 29، سوره مبارکه نساء.

2- آیه 43، سوره مبارکه نساء.

17. اطاعتِ خدا، رسول و صاحبان امر، به میزان ایمان است.

«يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولَى الْأَمْرِ مِنْكُمْ فَإِنْ تَنَازَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ إِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ذَلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا»¹

الله سبحانه و تعالی می فرماید: ای اهل ایمان! از خدا اطاعت کنید و [نیز] از پیامبر و صاحبان امر خودتان [که امامان از اهل بیت اند و چون پیامبر ﷺ دارای مقام عصمت می باشند] اطاعت کنید. و اگر درباره چیزی [از احکام و امور مادی و معنوی و حکومت و جانشینی پس از پیامبر] نزاع داشتید، آن را [برای فیصله یافتنش] اگر به خدا و روز قیامت ایمان دارید، به خدا و پیامبر ارجاع دهید؛ این [ارجاع دادن] برای شما بهتر و از نظر عاقبت نیکوتر است.

18. مؤمن، قسط مدار است.

«يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ بِالْقِسْطِ شُهَدَاءَ لِلَّهِ وَلَوْ عَلَى أَنْفُسِكُمْ أَوِ الْوَالِدِينَ وَالْأَقْرَبِينَ إِنْ يَكُنْ غَنِيًّا أَوْ فَقِيرًا فَاللَّهُ أَوْلَىٰ بِهِمَا فَلَا تَتَّبِعُوا الْهَوَىٰ أَنْ تَعْدِلُوا وَإِنْ تَلَوُّوا أَوْ تَعْرِضُوا فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا»²

الله سبحانه و تعالی می فرماید: ای اهل ایمان! {همواره در همه امور زندگی} قیام کننده به عدل، و گواهی دهنده برای خدا باشید، هر چند به زیان خود یا پدر و مادر یا خویشانتان باشد.

1- آیه 59، سوره مبارکه نساء.

2- آیه 135، سوره مبارکه نساء.

بخش اول: چهل ندای قرآنی خطاب به مؤمنان

اگر {یکی از دو طرف نزاع} توانگر یا فقیر باشد {با لحاظ کردن وضع آنان، برخلاف خدا گواهی ندهید؛ زیرا} خدا به حمایت از آنان و رعایت حالشان سزوارتر است. پس {در هنگام گواهی دادن} از هوای نفس پیروی نکنید تا از حق منحرف شوید. و اگر زیانتان را {به سوی گواهی ناحق و دروغ} ببیچانید، یا از گواهی دادن روی برتابید؛ یقیناً خدا همواره به آنچه انجام می‌دهید، آگاه است.

19. ایمان، قابل افزایش است.

«يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا آمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَالْكِتَابِ الَّذِي نَزَّلَ عَلَى رَسُولِهِ وَالْكِتَابِ الَّذِي أَنْزَلَ مِنْ قَبْلُ»¹

الله سبحانه و تعالی می‌فرماید: ای اهل ایمان! به خدا و پیامبرش و کتابی که بر پیامبرش نازل کرده و به کتابی که پیش از این فرستاده {از روی صدق و حقیقت} ایمان بیاورید.

20. عمل انسان مؤمن، دلیل شرعی دارد.

«يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ أُرِيدُونَ أَنْ تَجْعَلُوا لِلَّهِ عَلَيْكُمْ سُلْطَانًا مُبِينًا»²

الله سبحانه و تعالی می‌فرماید: ای اهل ایمان! کافران را به جای مؤمنان، سرپرست و یار خود مگیرید. آیا می‌خواهید برای خدا بر ضد خودتان دلیلی آشکار {نسبت به عذابتان در دنیا و آخرت} قرار دهید؟!

1- آیه 136، سوره مبارکه نساء.

2- آیه 144، سوره مبارکه نساء.

21. پروای عالمانه، موجب فزونی رحمت الهی است.

«يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَآمِنُوا بِرَسُولِهِ يُؤْتِكُمْ كِفْلَيْنِ مِنْ رَحْمَتِهِ وَيَجْعَلْ لَكُمْ نُورًا تَمْشُونَ بِهِ وَيَغْفِرْ لَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ»¹

الله سبحانه و تعالی می فرماید: ای مؤمنان! از خدا پروا کنید و به پیامبرش ایمان آورید تا دو سهم از رحمتش را به شما عطا کند، و برای شما نوری قرار دهد که به وسیله آن {در میان مردم} راه سپارید و شما را بیامرزد، و خدا بسیار آمرزنده و مهربان است.

22. خدا فراموشی، خود فرا موشی می آورد.

«يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَلْتَنْظُرْ نَفْسٌ مَا قَدَّمَتْ لِغَدٍ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ نَسُوا اللَّهَ فَأَنْسَاهُمْ أَنْفُسَهُمْ أُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ»²

الله سبحانه و تعالی می فرماید: ای اهل ایمان! از خدا پروا کنید؛ و هر کسی باید با تأمل بنگرد که برای فردای خود چه چیزی پیش فرستاده است، و از خدا پروا کنید؛ یقیناً خدا به آنچه انجام می دهید، آگاه است. و مانند کسانی مباشید که خدا را فراموش کردند، پس خدا هم آنان را دچار خود فراموشی کرد؛ اینان همان فاسقانند.

1- آیه 27، سوره مبارکه حدید.

2- آیات 18 و 19، سوره مبارکه حشر.

23. ورود با اجازه، نشانه ایمان است.

«يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ بُيُوتِكُمْ حَتَّى تَسْتَأْذِنُوا
وَتُسَلِّمُوا عَلَى أَهْلِهَا ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ»¹

الله سبحانه و تعالی می فرماید: ای اهل ایمان! به خانه هایی غیر از خانه های خودتان وارد نشوید تا آنکه اجازه بگیرید، و بر اهل آنها سلام کنید، {رعایت} این {امور اخلاقی} برای شما بهتر است، باشد که متذکر شوید.

24. رستگاری، ثمر کارهای خیر است.

«يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا ارْكَعُوا وَاسْجُدُوا وَاعْبُدُوا رَبَّكُمْ وَافْعَلُوا الْخَيْرَ
لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ»²

الله سبحانه و تعالی می فرماید: ای اهل ایمان! رکوع به جا آورید و سجده نمایید و پروردگارتان را عبادت کنید و کار نیک انجام دهید تا رستگار شوید.

1- آیه 27، سوره مبارکه نور.

2- آیه 77، سوره مبارکه حج.

25. یادِ کردگار، اساسی ترین کار مؤمن است.

«يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تُلْهِكُمْ أَمْوَالُكُمْ وَلَا أَوْلَادُكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ فَأُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ»¹

الله سبحانه و تعالی می فرماید: ای مؤمنان! مبادا اموال و فرزندان شما را از یاد خدا غافل کنند، و آنان که [به خاطر مال و فرزند از یاد خدا] غافل می شوند، زیانکارند.

26. احساس مسئولیت، نشانه رفعت مقام است.

«يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا قِيلَ لَكُمْ تَفَسَّحُوا فِي الْمَجَالِسِ فَافْسَحُوا يَفْسَحِ اللَّهُ لَكُمْ وَإِذَا قِيلَ انشُزُوا فَانْشُزُوا يَرْفَعِ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ»²

الله سبحانه و تعالی می فرماید: ای مؤمنان! هنگامی که گویند: در مجالس [برای نشستن دیگر برادرانتان] جا باز کنید، پس جا باز کنید، تا خدا برای شما [در بهشت] جا باز کند. و چون گویند: برخیزید، بی درنگ برخیزید تا خدا مؤمنان را به درجه ای و دانشمندان را به درجاتی [عظیم و با ارزش] بلند گرداند، و خدا به آنچه انجام می دهید، آگاه است.

1- آیه 9، سوره منافقون.

2- آیه 11، سوره مبارکه مجادله.

27. حرمت شکنی، ظلم است.

«يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا يَسْخَرْ قَوْمٌ مِنْ قَوْمٍ عَسَىٰ أَنْ يَكُونُوا خَيْرًا مِنْهُمْ وَلَا نِسَاءٌ مِنْ نِسَاءٍ عَسَىٰ أَنْ يَكُنَّ خَيْرًا مِنْهُنَّ وَلَا تَلْمِزُوا أَنْفُسَكُمْ وَلَا تَنَابَزُوا بِالْأَلْقَابِ بِئْسَ الْأَسْمُ الْفُسُوقُ بَعْدَ الْإِيمَانِ وَمَنْ لَمْ يَتُبْ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ»¹

الله سبحانه و تعالی می فرماید: ای اهل ایمان! نباید گروهی گروه دیگر را مسخره کنند، شاید مسخره شده ها از مسخره کنندگان بهتر باشند، و نباید زنانی زنان دیگر را {مسخره کنند} شاید مسخره شده ها از مسخره کنندگان بهتر باشند، و از یکدیگر عیب جویی نکنید و با لقب های زشت و ناپسند یکدیگر را صدا نزنید؛ بد نشانه و علامتی است اینکه انسانی را پس از ایمان آوردنش به لقب زشت علامت گذاری کنند. و کسانی که {از این امور ناهنجار و زشت} توبه نکنند، خود ستمکارند.

28. راست پنداری، شیوه متقیان است.

«يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اجْتَنِبُوا كَثِيرًا مِّنَ الظَّنِّ إِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ إِثْمٌ وَلَا تَجَسَّسُوا وَلَا يَغْتَبَ بَعْضُكُم بَعْضًا أَيُحِبُّ أَحَدُكُمْ أَنْ يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا فَكَرِهْتُمُوهُ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ رَّحِيمٌ»²

1- آیه 11، سوره مبارکه حجرات.

2- آیه 12، سوره مبارکه حجرات.

الله سبحانه و تعالی می فرماید: ای اهل ایمان! از بسیاری از گمان ها {در حق مردم} بپرهیزید؛ زیرا برخی از گمان ها گناه است، و {در اموری که مردم پنهان ماندنش را خواهندند} تفحص و پی جویی نکنید، و از یکدیگر غیبت ننمایید، آیا یکی از شما دوست دارد که گوشت برادر مرده اش را بخورد؟ بی تردید {از این کار} نفرت دارید، و از خدا پروا کنید که خدا بسیار توبه پذیر و مهربان است.

29. نجات خویش و نزدیک ترین ها، اولویت مؤمنان است.

«يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قُوا أَنْفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ عَلَيْهَا مَلَائِكَةٌ غِلَظُ شِدَادٍ لَا يَعْصُونَ اللَّهَ مَا أَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ»¹

الله سبحانه و تعالی می فرماید: ای مؤمنان! خود و خانواده خود را از آتشی که هیزم آن انسان ها و سنگ ها است، حفظ کنید. بر آن فرشتگانی خشن و سخت گیر گمارده شده اند که از آنچه خدا به آنان دستور داده، سرپیچی نمی کنند، و آنچه را به آن مأمورند، همواره انجام می دهند.

1- آیه 6، سوره مبارکه تحریم.

30. توبه خالصانه، نشانه ورود به بهشت است.

«يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا تَوْبُوا إِلَى اللَّهِ تَوْبَةً نَّصُوحًا عَسَىٰ رَبُّكُمْ أَن يُكَفِّرَ

عَنكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَيُدْخِلَكُم جَنَّاتٍ تَجْرِي مِن تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ»¹

الله سبحانه و تعالی می فرماید: ای مؤمنان! به پیشگاه خدا توبه کنید، توبه ای خالص {که شما را از بازگشت به گناه بازدارد}؛ امید است پروردگارتان گناهانتان را از شما محو کند و شما را به بهشت هایی که از زیر {درختان} آن نهرها جاری است، درآورد.

31. نزد مؤمن، کار خدایسندانه در رأس امور است.

«يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا إِلَىٰ

ذِكْرِ اللَّهِ وَذَرُوا الْبَيْعَ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ فَإِذَا قُضِيَتِ

الصَّلَاةُ فَانْتَشِرُوا فِي الْأَرْضِ وَابْتَغُوا مِنْ فَضْلِ اللَّهِ وَاذْكُرُوا اللَّهَ كَثِيرًا

لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ»²

الله سبحانه و تعالی می فرماید: ای مؤمنان! چون برای نماز روز جمعه ندا دهند، به سوی ذکر خدا بشتابید، و خرید و فروش را رها کنید. که این [اقامه نماز جمعه و ترک خرید و فروش] برای شما بهتر است اگر [به پاداشش] معرفت و آگاهی داشتید. و چون نماز پایان گیرد، در زمین پراکنده شوید و از فضل و رزق خدا جویا شوید و خدا را بسیار یاد کنید تا رستگار شوید.

1- آیه 8 سوره، مبارکه تحریم.

2- آیات 9 و 10، سوره مبارکه جمعه.

32. زن و فرزند، مایه امتحان مؤمن است.

« يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّ مِنْ أَزْوَاجِكُمْ وَأَوْلَادِكُمْ عَدُوًّا لَكُمْ فَاحْذَرُوهُمْ وَإِنْ تَعَفَوْا وَتَصَفَحُوا وَتَغْفِرُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ إِنَّمَا أَمْوَالُكُمْ وَأَوْلَادُكُمْ فِتْنَةٌ وَاللَّهُ عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ فَاتَّقُوا اللَّهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ وَاسْمَعُوا وَأَطِيعُوا وَأَنْفِقُوا خَيْرًا لَأَنْفُسِكُمْ وَمَنْ يُوَقِّ شَحَّ نَفْسِهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ »

الله سبحانه و تعالی می فرماید: ای اهل ایمان! به راستی برخی از همسران و فرزندان {به علت بازداشتن شما از اجرای فرمان های الله متعال و پیامبر ﷺ دشمن شما هستند؛ بنابراین از {عمل به خواسته های بی جای} آنان {که مخالف احکام خداست} بپرهیزید، و اگر {از آزار و رنجی که به شما می دهند} چشم پوشی کنید و سرزنش کردن آنان را ترک نمایید و از آنان بگذرید {خدا هم شما را مورد الطاف بی کرانش قرار می دهد}؛ زیرا خدا بسیار آمرزنده و مهربان است. اموال و فرزندان {فقط وسیله آزمایش اند، و خداست که پاداشی بزرگ نزد اوست. بنابراین به اندازه استطاعتی که دارید از خدا پروا کنید و {دعوت حق را} بشنوید و اطاعت نمایید و انفاق کنید که برای شما بهتر است؛ و کسانی که خود را از بخل و حرص بازدارند آنان رستگارانند.

33. گفتنی عمل نکردنی، نشانه تزلزل باورهاست.

«يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَفْعَلُونَ كَبُرَ مَقْتًا عِنْدَ اللَّهِ أَنْ تَقُولُوا مَا لَا تَفْعَلُونَ»^۱

الله سبحانه و تعالی می فرماید: ای مؤمنان! چرا چیزی را می گوئید که خود عمل نمی کنید؟ نزد خدا به شدت موجب خشم است که چیزی را بگوئید که خود عمل نمی کنید.

34. اوج خدمت، یاری دین خداوند است.

«يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا أَنْصَارَ اللَّهِ كَمَا قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ لِّلْحَوَارِيِّينَ مَنْ أَنْصَارِي إِلَى اللَّهِ قَالَ الْحَوَارِيُّونَ نَحْنُ أَنْصَارُ اللَّهِ»^۲

الله سبحانه و تعالی می فرماید: ای اهل ایمان! یاران خدا باشید، همان گونه که عیسی پسر مریم به حواریون گفت: یاران من در راه خدا چه کسانی اند؟ حواریون گفتند: ما یاران خدایم.

1- آیات 2 و 3، سوره مبارکه صف.

2- آیه 14، سوره مبارکه صف.

35. عدالت گري، عيار تقواست.

«يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ لِلَّهِ شُهَدَاءَ بِالْقِسْطِ وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَا نُ قَوْمٍ عَلَىٰ أَلَّا تَعْدِلُوا اعْدِلُوا هُوَ أَقْرَبُ لِلتَّقْوَىٰ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ»¹

الله سبحانه و تعالى می فرماید: ای اهل ایمان! همواره {در همه امور} قیام کننده برای خدا و گواهان به عدل و داد باشید. و نباید دشمنی با گروهی شما را بر آن دارد که عدالت نورزید؛ عدالت کنید که آن به پرهیزکاری نزدیک تر است. و از خدا پروا کنید؛ زیرا خدا به آنچه انجام می دهید آگاه است.

36. انسان مؤمن، جوینده وسیله خدا پسند است.

«يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَابْتَغُوا إِلَيْهِ الْوَسِيلَةَ وَجَاهِدُوا فِي سَبِيلِهِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ»²

الله سبحانه و تعالى می فرماید: ای اهل ایمان! از خدا پروا کنید و دست آویز و وسیله ای {از ایمان، عمل صالح و آبروی مقربان درگاهش} برای تقرب به سوی او بجویید؛ و در راه او جهاد کنید تا رستگار شوید.

1- آیه 8، سوره مبارکه مائده.

2- آیه 35، سوره مبارکه مائده.

37. نوع سؤال، بستگی به میزان عقل انسان دارد.

«يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَسْأَلُوا عَنْ أَشْيَاءٍ إِن تَبَدَّ لَكُمْ تَسْؤُكُمْ
وَإِنْ تَسْأَلُوا عَنْهَا حِينَ يُنَزَّلُ الْقُرْآنُ تُبَدَّ لَكُمْ عَفَا اللَّهُ عَنْهَا وَاللَّهُ غَفُورٌ
حَلِيمٌ»¹

الله سبحانه و تعالی می فرماید: ای اهل ایمان! از احکام و معارفی که شریعت اسلام از بیان آنها خودداری می کند و خدا هم به خاطر آسان گرفتن بر بندگان نهی و امری نسبت به آنها ندارد {مپرسید؛ که اگر برای شما آشکار شود، غمگینتان کند. و اگر هنگامی که قرآن نازل می شود از آنها بپرسید، برای شما روشن می شود. خدا از {اینکه شما را به {آن احکام و معارف {که باعث غم و اندوه شماست مکلف کند {گذشت کرد؛ و خدا بسیار آمرزنده و بردبار است.

38. مراقبت از نفس، تربیت زائی دارد.

«يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا عَلَيْكُمْ أَنْفُسَكُمْ لَا يَضُرُّكُمْ مَنْ ضَلَّ إِذَا
اهْتَدَيْتُمْ إِلَى اللَّهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ»²

الله سبحانه و تعالی می فرماید: ای اهل ایمان! مراقب {ایمان و ارزش های معنوی {خود باشید؛ اگر شما هدایت یافتید، گمراهی کسی که گمراه شده به شما زیانی نمی رساند. بازگشت همه شما به سوی خداست؛ پس شما را از آنچه انجام می دادید، آگاه خواهد کرد.

1- (آیه 101 سوره مبارکه مائده)

2- (آیه 105 سوره مبارکه مائده)

39. دوستي هاي مؤمنان، اولويت بندي دارد.

«يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا آبَاءَكُمْ وَإِخْوَانَكُمْ أَوْلِيَاءَ إِنِ اسْتَحَبُّوا
الْكُفْرَ عَلَى الْإِيمَانِ وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ مِنْكُمْ فَأُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ قُلْ إِن
كَانَ آبَاؤُكُمْ وَأَبْنَاؤُكُمْ وَإِخْوَانُكُمْ وَأَزْوَاجُكُمْ وَعَشِيرَتُكُمْ
وَأَمْوَالٌ اقْتَرَفْتُمُوهَا وَتِجَارَةٌ تَخْشَوْنَ كَسَادَهَا وَمَسَاكِنُ تَرْضَوْنَهَا
أَحَبَّ إِلَيْكُمْ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَجِهَادٍ فِي سَبِيلِهِ فَتَرَبَّصُوا حَتَّى يَأْتِيَ اللَّهُ
بِأَمْرِهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ»¹

الله سبحانه و تعالى می فرماید: ای اهل ایمان! اگر پدرانتان و برادرانتان کفر را بر
ایمان ترجیح دهند، آنان را دوستان و سرپرستان خود مگیرید؛ و کسانی از شما که آنان را
دوست و سرپرست خود گیرند، هم اینانند که ستمکارند. بگو: اگر پدرانتان و فرزندانتان
و برادرانتان و همسرانتان و خویشانانتان و اموالی که فراهم آورده اید و تجارتی که از بی رونقی
و کسادى اش می ترسید و خانه هاي که به آنها دل خوش کرده اید، نزد شما از خدا و
پیامبرش و جهاد در راهش محبوب ترند، پس منتظر بمانید تا خدا فرمان عذابش را بیاورد؛ و
خدا گروه فاسقان را هدایت نمی کند.

1- آیه 23 و 24، سوره مبارکه توبه.

40. راست سیرتان، شایسته همراهی است.

«يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَكُونُوا مَعَ الصَّادِقِينَ»¹

الله سبحانه و تعالی می فرماید: ای کسانی که ایمان آورده اید! از خدا پروا کنید و با صادقان باشید {صادقانی که کامل ترینشان پیامبران و اهل بیت رسول بزرگوار اسلام هستند، صلوات الله علیهم}.

1- آیه 119، سوره مبارکه توبه.

بخش دوم:

چهل حدیث اعتقادی، اخلاقی و فقهی معتبر

1. حفظ چهل حدیث، مرتبه‌ای از فقاہت است.

« مَنْ حَفِظَ مِنْ أَحَادِيثِنَا أَرْبَعِينَ حَدِيثًا، بَعَثَهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ
عَالِمًا فَقِيهًا »¹

رسول رحمة للعالمين ﷺ فرمودند: هر کس چهل حدیث از احادیث ما را حفظ کند،
الله متعال او را در روز قیامت عالم و فقیه مبعوث کند.

1- بحار الأنوار، ج 2، ص 152.

2. پیش آمدها، پیام خداشناسی دارد.

«سُئِلَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام فَقِيلَ لَهُ: بِمَ (بِمَا) عَرَفْتَ رَبَّكَ؟ قَالَ عليه السلام:
بِفَسْخِ الْعَزَائِمِ (الْعَزْمِ) وَنَقْضِ الْهَمِّ. عَزَمْتُ فَفَسَخَ عَزْمِي، وَهَمَمْتُ
فَنَقَضَ هَمِّي»¹.

از امام صادق عليه السلام سؤال شد که پروردگار خود را به چه چیز شناختی؟ امام عليه السلام فرمودند: به فسخ عزم و نقض همم. عزم کردم و عزمم را فسخ نمود و قصد نمودم و قصدم را نقض فرمود.

3. دامنه فضل خداوند، وسیع است.

«جَاءَ الْفُقَرَاءُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صلی الله علیه و آله: فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّ الْأَغْنِيَاءَ
لَهُمْ مَا يُعْتَقُونَ وَلَيْسَ لَنَا، وَلَهُمْ مَا يُحْجُونَ وَلَيْسَ لَنَا، وَلَهُمْ مَا يَتَصَدَّقُونَ
وَلَيْسَ لَنَا، وَلَهُمْ مَا يُجَاهِدُونَ وَلَيْسَ لَنَا؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلی الله علیه و آله: مَنْ
كَبَّرَ اللَّهُ مِائَةَ مَرَّةٍ كَانَ أَفْضَلَ مِنْ عِتْقِ مِائَةِ رَقَبَةٍ، وَمَنْ سَبَّحَ اللَّهُ
مِائَةَ مَرَّةٍ كَانَ أَفْضَلَ مِنْ سِيَاقِ مِائَةِ بَدَنَةٍ، وَمَنْ حَمَدَ اللَّهُ مِائَةَ مَرَّةٍ
كَانَ أَفْضَلَ مِنْ حُمْلَانِ مِائَةِ فَرَسٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِسُرُوحِهَا وَلُجْمِهَا
وَرَكْبِهَا، وَمَنْ قَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مِائَةَ مَرَّةٍ كَانَ أَفْضَلَ النَّاسِ عَمَلًا

1- التوحيد، ص 289.

ذَلِكَ الْيَوْمَ، إِلَّا مَنْ زَادَ. قَالَ: فَبَلَغَ ذَلِكَ الْأَغْنِيَاءَ فَصَنَعُوهُ. قَالَ: فَعَادَ الْفُقَرَاءُ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ: فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَدْ بَلَغَ الْأَغْنِيَاءَ مَا قُلْتَ،

فَصَنَعُوهُ!؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: ذَلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ¹

فقرای خدمت پیغمبر ﷺ رسیدند و عرضه داشتند که اغنیاء میتوانند که بنده آزاد کنند و ما نداریم، و حج بروند، و صدقه دهند و جهاد کنند و ما نمی توانیم، رسول خدا ﷺ فرمود: هر که صد بار «الله اکبر» گوید از آزاد کردن صد بنده برتر است، و هر که صد بار تسبیح گوید از صد بار قربانی بحج بردن بالاتر است و صد بار تحمید «الحمد لله» برتر است از صد اسب امتعه و اسلحه که در راه جهاد خدا بکار رود، و هر که صد بار «لا اله الا الله» گوید در آن روز بهترین مردم است از نظر عمل مگر کسی که بیشتر گفته باشد، این گفته نبی اکرم ﷺ به گوش اغنیاء رسید و آنان همه آنها را انجام دادند، فقیران دوباره محضر پیغمبر ﷺ رسیدند و گفتند یا رسول الله ﷺ اغنیاء نیز آنچه فرمودید عمل کردند، حضرت رسول ﷺ فرمودند: این فضل الهی است که به هر که خواهد عنایت کند.

4. هر عملی، شرط خودش را دارد.

«مَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُخْلِصاً دَخَلَ الْجَنَّةَ وَإِخْلَاصُهُ أَنْ يَحْجُزَهُ لَا

إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ عَمَّا حَرَّمَ اللَّهُ»²

امام صادق علیه السلام فرمودند: کسی که از روی اخلاص لا اله الا الله گوید به بهشت داخل شود و اخلاص او این است که گفتن لا اله الا الله او را از ارتکاب آنچه که خداوند بر او حرام نموده باز دارد.

1- الکافی، جلد 2، ص 505.

2- بحار الأنوار، ج 90، ص 197.

05. سخت‌ترین مرحله عبودیت، خلاصی از شرکت خفی است.

«سَمِعْتُ أَبَا مُحَمَّدٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ يَقُولُ: مِنَ الذُّنُوبِ الَّتِي لَا تُغْفَرُ قَوْلُ الرَّجُلِ لَيْتَنِي لَا أُؤَاخِذُ إِلَّا بِهَذَا فَقُلْتُ فِي نَفْسِي إِنَّ هَذَا لَهُوَ الدَّقِيقُ يَنْبَغِي لِلرَّجُلِ أَنْ يَتَفَقَّدَ مِنْ أَمْرِهِ وَمِنْ نَفْسِهِ كُلَّ شَيْءٍ فَأَقْبَلَ عَلَى أَبُو مُحَمَّدٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ فَقَالَ يَا أَبَاهَا شِمٍ صَدَقْتَ فَالَرِّمَ مَا حَدَّثْتَ بِهِ نَفْسَكَ فَإِنَّ الْإِشْرَاكَ فِي النَّاسِ أَخْفَى مِنْ دَبِيبِ الذَّرِّ عَلَى الصَّفَا فِي اللَّيْلَةِ الظَّلْمَاءِ وَمِنْ دَبِيبِ الذَّرِّ عَلَى الْمِسْحِ الْأَسْوَدِ»¹

ابوهاشم می‌گوید در جلسه‌ای نزد حضرت امام عسگری عَلَيْهِ السَّلَامُ بودم که امام عَلَيْهِ السَّلَامُ فرمودند: از گناهانی که آمرزیده نمی‌شود، آن گناهی است که صاحبش بگوید: کاش فقط به این گناه مؤاخذه می‌شدم [یعنی ای کاش گناه من فقط این گناه بود، که گناه را سبک بشمارد]. من با خود گفتم این فرمایش حضرت بسیار دقیق است، باید انسان هر چیز از خود و کارهایش را با دقت و تأمل جست و جو نماید. تا این جمله از قلب من ظهور کرد حضرت روبه من کرده و فرمود: ابوهاشم، خوب فکر کردی، ملازم و مواظب خودت باش، همانا شرک ورزیدن به خدا، پنهان‌تر از یک مورچه در روی سنگ سیاه در شب ظلمانی و تاریک است، و نیز از مورچه‌ای در روی پلاس سیاه مخفی‌تر است.

1- بحار الأنوار، ج 50، ص 250.

6. تسبیح حضرت زهرا علیها السلام ، ذکر کثیر است.

«تَسْبِيحُ فَاطِمَةَ الزَّهْرَاءِ علیها السلام مِنَ الذِّكْرِ الْكَثِيرِ الَّذِي قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ أَذْكُرُوا اللَّهَ ذِكْرًا كَثِيرًا»¹

امام صادق علیه السلام فرمودند: تسبیح فاطمه زهرا علیها السلام از ذکر بسیاری است که الله متعال در قرآن کریم فرموده: «اللَّهُ جَلَّالًا رَاسِيًا رِيَادَ كُنَيْدٍ».

7. مقام عبودیت الهی، عالی ترین مقام هاست.

«كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ يَأْكُلُ أَكْلَ الْعَبْدِ وَ يَجْلِسُ جَلْسَةَ الْعَبْدِ وَيَعْلَمُ أَنَّهُ عَبْدٌ»²

امام صادق علیه السلام فرمودند: رسول خدا صلی الله علیه و آله همواره به سان عبد غذا تناول می فرمود و بسان عبد می نشست و آن حضرت یقین داشتند و می دانستند که حقا و حقیقه بنده پروردگارند {ولذا عبودیت و بندگی در سیره و سیمای مبارکشان ظاهر و مشهود بود}.

1- (الكافي ج 2 ص 500)

2- (الكافي 6/271)

8. صلوات، برابر است با تسبیح، تهلیل و تکبیر.

«الصَّلَاةُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ تَعْدِلُ عِنْدَ اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ التَّسْبِيحَ وَالتَّهْلِيلَ

وَالتَّكْبِيرَ»¹

امام رضا علیه السلام فرمودند: صلوات بر محمد و آل محمد نزد الله تعالی برابر است با تسبیح یعنی ذکر «سُبْحَانَ اللَّهِ» و تهلیل یعنی ذکر «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ» و تکبیر یعنی ذکر «اللَّهُ أَكْبَرُ»

9. سعادت دنیا و عقبی، در پر تو تمسُّک به ثقلین است.

«إِنِّي تَارِكٌ فِيكُمْ الثَّقَلَيْنِ مَا إِن تَمَسَّكْتُمَا بِهِمَا لَنْ تَضِلُّوا بَعْدِي

كِتَابَ اللَّهِ وَ عِزَّتِي»²

خاتم النبیین صلی الله علیه و آله فرمودند: من در میان شما دو چیز گرانبها باقی می گذارم، اگر به آن دو چنگ زنید، بعد از من هرگز گمراه نخواهید شد کتاب خدا و عزترتم.

1- عیون اخبار الرضا علیه السلام، ج 1، ص 294.

2- وسائل الشیعه، ج 27، ص 33.

10. قرائت پنجاه آیه از قرآن، کار روزانه هر مسلمان است.

«الْقُرْآنُ عَهْدُ اللَّهِ إِلَى خَلْقِهِ فَقَدْ يَنْبَغِي لِلْمَرْءِ الْمُسْلِمِ أَنْ يَنْظُرَ فِي عَهْدِهِ وَأَنْ يَقْرَأَ مِنْهُ فِي كُلِّ يَوْمٍ خَمْسِينَ آيَةً»^۱

امیرالمؤمنین علیه السلام فرمودند: قرآن پیمان الله متعال است با بندگان. شایسته آن است که انسان مسلمان در پیمان خود نظر کند و هر روز پنجاه آیه از آن را بخواند.

11. شب بیداری، در سه مورد جائز است.

«لَا سَهْرَ إِلَّا فِي ثَلَاثٍ: مُتَهَجِّدٍ بِالْقُرْآنِ، أَوْ فِي طَلَبِ الْعِلْمِ، أَوْ عَرُوسٍ تُهْدَى إِلَى زَوْجِهَا»^۲

محمد امین صلی الله علیه و آله فرمودند: شب بیداری روا نیست، مگر در سه مورد: تلاوت کلام الله مجید یا تحصیل علم یا بردن عروس به خانه داماد.

1- (الكافي ج 2، ص 609)

2- (الخصال ج 1 ص 123)

12. عترت رسول الله ﷺ، دوازده نفر است.

«سُئِلَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ عَنْ مَعْنَى قَوْلِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ إِنِّي مُخَلِّفٌ فِيكُمْ الثَّقَلَيْنِ كِتَابَ اللَّهِ وَعِترَتِي مِنَ الْعِترَةِ؟ فَقَالَ: أَنَا وَالْحَسَنُ وَالْحُسَيْنُ وَالْأَئِمَّةُ التِّسْعَةُ مِنْ وَلَدِ الْحُسَيْنِ تَأْسِعُهُمْ مَهْدِيَّهُمْ وَقَائِمُهُمْ لَا يُفَارِقُونَ كِتَابَ اللَّهِ وَلَا يُفَارِقُهُمْ حَتَّى يَرِدُوا عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ حَوْضَهُ»¹

از امیر مؤمنان علیه السلام پرسیدند: معنی سخن رسول خدا ﷺ که فرموده: «إِنِّي مُخَلِّفٌ فِيكُمْ الثَّقَلَيْنِ كِتَابَ اللَّهِ وَعِترَتِي» چیست؟ عترت چه کسانی هستند؟ امام علیه السلام فرمودند: مقصود از عترت، من و حسنین و نه نفر از اولاد حسین هستیم، نفر نهم مهدی و قائم است، اینان از قرآن جدا نخواهند شد تا زمانی که در کنار حوض کوثر خدمت پیغمبر ﷺ برسند.

13. امامان بعد از رسول الله ﷺ، دوازده نفر هستند.

«الْأَئِمَّةُ مِنْ بَعْدِي اثْنَا عَشَرَ أَوَّلُهُمْ أَنْتَ يَا عَلِيُّ وَآخِرُهُمُ الْقَائِمُ الَّذِي يَفْتَحُ اللَّهُ تَعَالَى ذِكْرَهُ عَلَى يَدَيْهِ مَشَارِقَ الْأَرْضِ وَمَغَارِبَهَا»²

خاتم الانبیاء ﷺ فرمودند: امامان بعد از من دوازده نفرند اول آنها تویی ای علی علیه السلام و آخر آنها قائم (مهدی موعود رَحِمَهُ اللَّهُ تَعَالَى) می باشد. آن کسی که الله متعال به دست او شرق و غرب را فتح می کند.

1- عیون اخبار الرضا علیه السلام، ج 1، ص 57.

2- عیون اخبار الرضا علیه السلام، ج 1، ص 5.

14. شناخت امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف ، باعث نجات از مرگ جاهلی است.

«مَنْ مَاتَ وَلَمْ يَعْرِفْ إِمَامَ زَمَانِهِ مَاتَ مِيتَةً جَاهِلِيَّةً»¹

محمد مصطفی صلی الله علیه و آله فرمودند: هر کس بمیرد در حالی که امام زمانش را نشناسد، به مرگ جاهلی از دنیا رفته است.

15. انتظار فرج، محبوب ترین اعمال است.

«إِنْتَظِرُوا الْفَرَجَ «لَا تَيَاسُوا مِنْ رَوْحِ اللَّهِ» فَإِنَّ أَحَبَّ الْأَعْمَالِ إِلَى اللَّهِ

عَزَّوَجَلَّ إِنْتَظَارُ الْفَرَجِ»²

امام علی علیه السلام فرمودند: منتظر فرج باشید و در این مسیر از الله متعال، ناامید و مایوس نگردید؛ زیرا که محبوب ترین «اعمال» نزد الله متعال، انتظار فرج {و کسب آمادگی برای فرج و حکومت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف} است.

16. ارث مادی، مال ورثه است.

«قُلْتُ لَهُ جُعِلْتُ فِدَاكَ نُؤْتَى بِالشَّيْءِ فَيُقَالُ هَذَا مَا كَانَ لِأَبِي

جَعْفَرٍ علیه السلام عِنْدَنَا فَكَيْفَ نَصْنَعُ فَقَالَ علیه السلام مَا كَانَ لِأَبِي جَعْفَرٍ علیه السلام

1- معجم الأحادیث المعتبرة، ج 1، ص 31.

2- الخصال، ج 2، ص 616.

بَسَبِ الْإِمَامَةِ فَهُوَ لِي وَمَا كَانَ غَيْرَ ذَلِكَ فَهُوَ مِيرَاثٌ عَلَى كِتَابِ
اللَّهِ وَسُنَّةِ نَبِيِّهِ¹

راوی می گوید به امام امام هادی علیه السلام گفتم: فدای شما شوم اموالی به ما می دهند و می گویند: این اموال از برای امام جواد علیه السلام است که پیش ما باقی مانده، با آن اموال چه کنیم؟ امام علیه السلام فرمودند: هر چیزی که به دلیل مقام امامت برای پدرم بوده، الآن مال من است و هر چیزی که از ناحیه شخصی و غیر از منصب امامت از پدرم باشد، جزء میراث او محسوب می شود که طبعاً مطابق کتاب الله و سنت پیامبر صلی الله علیه و آله بین ورثه تقسیم می شود.

17. شیعیان، یاوران اهل البيت اند.

«إِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى إِطَّلَعَ إِلَى الْأَرْضِ فَاخْتَارَنَا وَاخْتَارَ لَنَا شِيعَةً
يَنْصُرُونَنَا وَيَفْرَحُونَ لِفَرَحِنَا وَيَحْزَنُونَ لِحُزْنِنَا وَيَبْذُلُونَ أَمْوَالَهُمْ وَأَنْفُسَهُمْ
فِيْنَا أَوْلِيَّكَ مِنَّا وَإِلَيْنَا»²

علی بن ابیطالب علیه السلام فرمودند:

همانا الله به زمین نگاه کرد و ما را برگزید و برای ما شیعیانی برگزید که ما را یاری می کنند، از فرح ما فرحناک و از اندوه ما اندوهناک می گردند و مال و جان خویش را در راه ما فدا می کنند؛ آنان از ما هستند و به سوی ما راه می پیمایند.

1- الکافی، ج 7، ص 9.

2- الخصال، ج 2، ص 635.

18. پیروان اهل البيت عليهم السلام ، خرد ورز و با تقوایند.

«إِنَّ أَصْحَابِي أُولُوا النُّهْيِ وَالتَّقَى فَمَنْ لَمْ يَكُنْ مِنْ أَهْلِ النُّهْيِ وَالتَّقَى فَلَيْسَ مِنْ أَصْحَابِي»¹

امام صادق عليه السلام فرمودند: به راستی اصحاب من خردمندان و پرهیزکارانند. پس هر کس که اهل خرد و پرهیزگاری نباشد در زمره اصحاب من نیست.

19. شیعیان، تکلیف مدار سخن می گویند.

«إِنَّمَا شِيعَتُنَا الْخُرُسُ»²

امام باقر عليه السلام فرمودند: همانا شیعیان ما بی زبانند.
(خُرس جمع آخرس یعنی شیعیان باطل و لغو نمی گویند و به جهل تکلم نمی کنند و مخالف تقیه حرف نمی زنند. در کلامشان دروغ، غیبت، سستی، بهتان، افترا و هر جریم زبانی دیگر نیست و یافت نمی شود.)

20. علم، برتر از عبادت است.

«فَضْلُ الْعِلْمِ أَحَبُّ إِلَى اللَّهِ مِنْ فَضْلِ الْعِبَادَةِ، وَأَفْضَلُ دِينِكُمُ الْوَرَعُ»³

مدینه العلم اسلام صلی الله علیه و آله فرمودند: ارزش علم نزد خدا محبوب تر از ارزش عبادت خداست.
و با فضیلت ترین اعمال دین شما ورع است.

1- الکافی، ج 8، ص 166.

2- الکافی، ج 2، ص 113.

3- بحار الأنوار، ج 10، ص 67.

21. خلفای رسول الله ﷺ، معلّمان سنت اویند

«اللَّهُمَّ ارْحَمْ خُلَفَائِي ثَلَاثَ مَرَّاتٍ، قِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، وَمَنْ خُلَفَاؤُكَ؟ قَالَ: الَّذِينَ يَأْتُونَ مِنْ بَعْدِي، وَيَرْوُونَ أَحَادِيثِي وَسُنَّتِي فَيَسْلِمُونَهَا (يُعَلِّمُونَهَا) النَّاسَ مِنْ بَعْدِي»¹

رسول اعظم ﷺ فرمودند: خدایا جانشینان مرا رحمت کن؛ و این سخن را سه بار تکرار فرمودند. پرسیده شد که ای پیغمبر خدا (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ)، جانشینان شما چه کسانی هستند؟ فرمودند: کسانی که بعد از من می آیند، احادیث و سنت مرا نقل می کنند و آن را پس از من به مردم می سپارند.

22. بزرگترین کار عالم، انسان سازی است.

«قُلْتُ لِأَبِي جَعْفَرٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَوْلُ اللَّهِ فِي كِتَابِهِ «وَمَنْ أَحْيَاهَا فَكَانَتْ مِثْلَ نَفْسٍ أَحْيَا النَّاسَ جَمِيعاً» قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: مِنْ حَرَقٍ أَوْ غَرِقٍ قُلْتُ فَمَنْ أَخْرَجَهَا مِنْ ضَلَالٍ إِلَى هُدًى قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ ذَاكَ تَأْوِيلُهَا الْأَعْظَمُ»²

فضیل بن یسار گوید: به امام باقر علیه السلام عرض کردم: خدای عزوجل در کتابش فرماید: و هر که او را زنده کند گویا همه مردم را زنده کرده است. امام علیه السلام فرمودند: یعنی او را از سوختن و غرق شدن نجات دهد، عرض کردم: کسی که او را از گمراهی بسوی هدایت برد چگونه است؟ امام علیه السلام فرمودند: این تأویل اعظم آیه است یعنی آیه شامل این معنی هم هست و این معنی مهم تر و عالی تر از معنی اول است.

1- عیون اخبار الرضا علیه السلام، ج 2، ص 37.

2- الکافی، ج 2، ص 210.

23. کسی که گفتارش، کردارش را تصدیق نماید، عالم است.

«فِي قَوْلِ اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ: «إِنَّمَا يَخْشَى اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ» قَالَ: يَعْنِي بِالْعُلَمَاءِ مَنْ صَدَّقَ قَوْلَهُ فِعْلُهُ وَمَنْ لَمْ يُصَدِّقْ قَوْلَهُ فِعْلُهُ فَلَيْسَ بِعَالِمٍ»¹
 امام صادق (ع) در تفسیر آیه شریفه (همانا می ترسند از الله دانشمندان) میفرماید: مقصود او (جَلَّ وعلا) از علما کسانی است که گفتارشان کردارش را تصدیق کند و هر که گفتارش کردارش را تصدیق نکند عالم نیست.

24. عالمی که خود و دیگران از علمش منتفع گردد، برتر از هفتاد هزار عابد است.

«عَالِمٌ يُنْتَفَعُ بِعِلْمِهِ أَفْضَلُ مِنْ سَبْعِينَ أَلْفٍ عَابِدٍ»²
 امام باقر (ع) فرمودند: دانشمند {دین شناسی} که دیگران از علمش بهره مند می شوند {خودش به علمش عمل می کند} از هفتاد هزار عابد برتر است.

25. سخت کوشی، صداقت و خدا ترسی را، در عمل باید نشان داد

«كُونُوا دُعَاةً لِلنَّاسِ بِالْخَيْرِ بَغَيْرِ السِّنِّتِكُمْ لِيَرَوْا مِنْكَ الْإِجْتِهَادَ وَالصِّدْقَ وَالْوَرَعَ»³

امام صادق (ع) فرمودند: مردم را بدون زبان (بلکه با عمل خویش) به سوی خوبی فراخوانید تا از شما سخت کوشی در راه دین و صداقت و خدا ترسی را ببینند.

1- الکافی، ج 1، ص 36.

2- اصول کافی، ج 1، ص 33.

3- الکافی، ج 2، ص 105.

26. هر روز محاسبه نفس می کنند، پیروان اهل البيت عليهم السلام.

«لَيْسَ مِنَّا مَنْ لَمْ يُحَاسِبْ نَفْسَهُ فِي كُلِّ يَوْمٍ فَإِنْ عَمِلَ حَسَنًا
إِسْتَزَادَ اللَّهَ وَإِنْ عَمِلَ سَيِّئًا اسْتَغْفَرَ اللَّهَ مِنْهُ وَتَابَ إِلَيْهِ»¹

امام کاظم عليه السلام فرمودند: ازمانیست کسی که هر روز به حساب خود رسیدگی نکند، پس اگر کار نیکی کرده است از الله متعال زیادی آن را بخواهد، و اگر بدی کرده، از الله متعال آمرزش طلب نموده و به سوی او توبه نماید.

27. علم طلبی، فريضه اي است بر هر مسلمان.

«طَلَبُ الْعِلْمِ فَرِيضَةٌ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ»²

مدینه العلم اسلام صلی الله علیه و آله فرمودند: تحصیل دانش بر هر مسلمانی چه مرد و چه زن واجب است (زیرا مسلم شامل مسلمة هم می شود مثل خطابات قرآن کریم).

28. انسان تکلیف مدار، یا عالم است یا متعلم و یا محب اهل علم.

«أَعْدُ عَالِمًا أَوْ مُتَعَلِّمًا أَوْ أَحِبَّ الْعُلَمَاءَ وَلَا تَكُنْ رَابِعًا فَتَهْلِكَ بِبُغْضِهِمْ»³

سرور کائنات صلی الله علیه و آله فرمودند: یا عالم باش یا دانشجو و یا دوستدار علما و چهارمی مباش که به سبب دشمنی آن ها هلاک شوی.

1- الکافی، ج 2، ص 453.

2- الکافی، ج 1، ص 38.

3- الخصال، ج 1، ص 123.

29. جَهد در فهم دين اسلام، وظيفه است.

«لَوَدِدْتُ أَنَّ أَصْحَابِي ضُرِبَتْ رُءُوسُهُمْ بِالسَّيَاطِ حَتَّى يَتَفَقَّهُوا»¹

امام صادق عليه السلام فرمودند: هر آینه دوست می دارم که با تازیانه بر اصحابم زده شود تا فهم و دانش دینی پیدا کنند (فقیه شوند)

30. تعلیم عقاید حقّه به فرزندان، تکلیفی است پدرانه.

«عَلِّمُوا صِبْيَانَكُمْ مَا يَنْفَعُهُمْ بِهِ لَا تَغْلِبْ عَلَيْهِمُ الْمَرْجِئَةُ بِرَأْيِهَا»²

مولی الموحدين علي عليه السلام فرمودند: به کودکان خود، آنچه را الله متعال سودمندشان قرار داده است، بیاموزید تا مرجئه (دارندگان عقائد فاسد) با اندیشه خویش بر آنان چیره نشوند.

31. فتوای عالمانه، رافع مسئولیت است.

«مَنْ أَفْتَى النَّاسَ بِغَيْرِ عِلْمٍ لَعَنَتْهُ مَلَائِكَةُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ»³

رسول کریم صلی الله علیه و آله فرمودند: کسی که بدون علم فتوا بدهد فرشته های زمین و آسمان او را لعنت می کنند.

1- الکافی، ج 1، ص 33.

2- بحار الأنوار، ج 2، ص 17.

3- عیون اخبار الرضا عليه السلام، ج 2، ص 46.

32. همنشینی با دینداران، شرافتی است والا.

«مُجَالَسَةُ أَهْلِ الدِّينِ شَرَفُ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ»¹

مدینه العلم اسلام ﷺ فرمودند: نشست و برخاست با اهل دین، شرف دنیا و آخرت است {چون در چنین جلساتی است که یا دینداران عملاً با آراستگی شان به تعلیم دین اسلام تبلیغ می شود یا با گفتار نشر معرفت می گردد}.

33. خوش بیانی، فضیلتی است مطلوب.

«الرَّجَالُ ثَلَاثَةٌ: رَجُلٌ بِمَالِهِ، وَرَجُلٌ بِجَاهِهِ، وَرَجُلٌ بِلِسَانِهِ، وَهُوَ أَفْضَلُ

الثَّلَاثَةِ»²

امام صادق علیه السلام فرمودند: مردان سه دسته هستند: مردی که مردانگی او به مال اوست، مردی که مردانگی او به جاه و مقام اوست و مردی که مردانگی او به زبان اوست (یعنی خوش بیان) و سومی از اولی و دومی برتر و بالاتر است.

34. سلامت دین، شرط سفر است

«لَا يَخْرُجُ الرَّجُلُ فِي سَفَرٍ يَخَافُ فِيهِ عَلَى دِينِهِ وَصَلَاتِهِ»³

امام علی علیه السلام فرمودند: انسان نباید به سفری رود که می ترسد در آن به دین و نمازش لطمه ای وارد آید.

1- الکافی، ج 1، ص 39.

2- الخصال، ج 1، ص 116.

3- الخصال، ج 2، ص 630.

35. مسلمان زيرك، خود را محبوب خدا مي سازد.

«اجْتَهَدْتُ فِي الْعِبَادَةِ وَأَنَا شَابٌّ فَقَالَ لِي أَبِي: يَا بُنَيَّ دُونَ مَا أَرَاكَ
(تَصْنَعُ) فَإِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ إِذَا أَحَبَّ عَبْدًا رَضِيَ مِنْهُ بِالْيَسِيرِ»¹

امام صادق عليه السلام فرمودند: در جوانی بسیار در عبادت می کوشیدم. پدرم (امام باقر عليه السلام) به من فرمودند: فرزندم! از آن چه انجام می دهی، کم کن، زیرا الله عزیز و جلیل اگر بنده ای را دوست بدارد، با عبادت کم هم از او خوشنود می گردد.

36. دعا، نزدیک ترین راه به الله متعال است.

«عَلَيْكُمْ بِالدُّعَاءِ، فَإِنَّكُمْ لَا تَقْرَبُونَ إِلَى اللَّهِ بِمِثْلِهِ، وَلَا تَتْرَكُوا صَغِيرَةً
لِصَغَرِهَا أَنْ تَدْعُوا بِهَا، إِنَّ صَاحِبَ الصَّغَارِ هُوَ صَاحِبُ الْكِبَارِ»²

امام صادق عليه السلام فرمودند: شما را سفارش می کنم به دعا کردن؛ زیرا با هیچ چیز به مانند دعا به الله متعال نزدیک نمی شوید و دعا کردن برای هیچ امر کوچکی را، به خاطر کوچک بودنش رها نکنید، زیرا حاجت های کوچک نیز به دست همان کسی است که حاجت های بزرگ به دست اوست.

1- (الكافي ج 2 ص 86)

2- (الكافي، ج 2، ص 467)،

37. آراستگی به صفات شایسته عقل، سعادت بخش است.

«الرِّجَالُ ثَلَاثَةٌ: عَاقِلٌ، وَاحْمَقٌ، وَفَاجِرٌ؛ فَالْعَاقِلُ الدِّينُ شَرِيعَتُهُ، وَالْحِلْمُ طَبِيعَتُهُ، وَالرَّأْيُ سَجِيَّتُهُ، إِنْ سُئِلَ أَجَابَ، وَإِنْ تَكَلَّمَ أَصَابَ، وَإِنْ سَمِعَ وَعَى، وَإِنْ حَدَّثَ صَدَقَ، وَإِنْ اطمَأَنَّ إِلَيْهِ أَحَدٌ وَفَى وَالْأَحْمَقُ إِنْ اسْتَنْبَهَ بِجَمِيلٍ غَفَلَ، وَإِنْ اسْتَنْزَلَ عَنْ حَسَنِ نَزَلٍ (تُرِكَ - خ) وَإِنْ حُمِلَ عَلَى جَهْلٍ جَهِلَ، وَإِنْ حَدَّثَ كَذَبَ. لَا يَفْقَهُ وَإِنْ فُقِّهَ لَا يَتَفَقَّهُ وَالْفَاجِرُ إِنْ ائْتَمَنَتْهُ خَانَكَ، وَإِنْ صَاحَبَتْهُ شَأْنُكَ، وَإِنْ وَثِقَتْ بِهِ لَمْ يَنْصَحَكَ»¹

امام علی علیه السلام فرمودند: مردم سه دسته اند: عاقل، احمق و فاجر.

1. عاقل و خردمند؛ (کسی است که) دین راه زندگی اوست و بردباری سرشت او و اندیشیدن خصلت او. هرگاه از او بپرسند جواب دهد و هرگاه سخن گوید درست گوید و هرگاه بشنود، پذیرا شود و هرگاه نقل قول کند، راست گوید و هرگاه کسی به او اطمینان کند، وفاداری نشان دهد.

2. احمق؛ (کسی است که) هرگاه او را به کاری متوجه کنند، غفلت می ورزد، هرگاه از او بخواهند از کار خوبی دست بردارد، آن را ترک می کند و اگر او را به نادانی وادارند نادان می شود، اگر نقل قول کند نادرست گوید، خودش نمی فهمد و اگر هم به او بفهمانند درک نمی کند.

3. اما فاجر؛ (کسی است که) اگر به او امانت سپاری، به تو خیانت می کند، اگر با او همنشینی کنی، مایه ننگ و بدنامی تو شود و اگر به او اعتماد کنی، نسبت به تو خیرخواهی و یکرنگی به خرج نمی دهد.

1- الخصال، ج 1، ص 166.

38. کمک احسن، به میزان استحقاق است.

ابونصر بنظی نقل می کند که نامه ابو الحسن الرضا علیه السلام: به فرزندش ابو جعفر امام جواد علیه السلام: را دیدم. در آن نامه چنین آمده بود:

«يَا أَبَا جَعْفَرٍ بَلَّغْنِي أَنَّ الْمَوَالِي إِذَا رَكِبْتَ أَخْرَجُوكَ مِنَ الْبَابِ الصَّغِيرِ، فَإِنَّمَا ذَلِكَ مِنْ بُخْلِ مِنْهُمْ لِيَلَّا يَنَالَ مِنْكَ أَحَدٌ خَيْرًا، وَأَسْأَلُكَ بِحَقِّي عَلَيْكَ لَا يَكُنْ مَدْخَلَكَ وَمَخْرَجُكَ إِلَّا مِنَ الْبَابِ الْكَبِيرِ، فَإِذَا رَكِبْتَ فَلْيَكُنْ مَعَكَ ذَهَبٌ وَفِضَّةٌ، ثُمَّ لَا يَسْأَلُكَ أَحَدٌ شَيْئًا إِلَّا أَعْطَيْتَهُ، وَمَنْ سَأَلَكَ مِنْ عُمُومَتِكَ أَنْ تَبَرَّهُ فَلَا تُعْطِهِ أَقْلَ مِنْ خَمْسِينَ دِينَارًا وَالْكَثِيرُ إِلَيْكَ، وَمَنْ سَأَلَكَ مِنْ عَمَّاتِكَ فَلَا تُعْطِهَا أَقْلَ مِنْ خَمْسَةِ وَعِشْرِينَ دِينَارًا وَالْكَثِيرُ إِلَيْكَ، إِنِّي إِنَّمَا أُرِيدُ بِذَلِكَ أَنْ يَرْفَعَكَ اللَّهُ، فَأَنْفِقْ وَلَا تَخْشَ مِنْ ذِي الْعَرْشِ إِقْتَارًا»¹

ای اباجعفر علیه السلام! به من خبر رسیده وقتی سوار می شوی که بیرون بروی خادمان، تو را از درب کوچک بیرون می آورند تا از چشم دیگران دور باشی و این عمل ایشان ناشی از بخلی است که دارند و نمی خواهند از تو به کسی خیری برسد!

به حق که بر تو دارم از تو می خواهیم رفت و آمدت جز از درب بزرگ نباشد پس آنگاه که سوار می شوی تا بیرون بروی طلا و نقره همراهت باشد تا کسی از تو چیزی نخواهد مگر اینکه به او عطا و بخشش نمایی.

واگر کسی از عموهایت از تو درخواست نیکی کرد پس کمتر از پنجاه دینار به او مده و در پرداخت بیشتر از آن، اختیار با خودت می باشد، و اگر یکی از عمه هایت از تو درخواست کرد، پس کمتر از بیست و پنج دینار به او مده و پرداخت بیشتر به اختیار خودت می باشد. من با این سفارش می خواهم خدا مرتبه تورا بالا ببرد، پس انفاق کن و از صاحب عرش، از حیث تنگدستی، واهمه نداشته باش.

39. بندگی خدا، مایه افتخار است.

... فَقَالَ الرِّضَا عَلَيْهِ السَّلَامُ: «بِالْعُبُودِيَّةِ لِلَّهِ ﷻ أَفْتَخِرُوا بِالزُّهْدِ فِي الدُّنْيَا أَرْجُوا النَّجَاةَ مِنْ شَرِّ الدُّنْيَا وَبِالْوَرَعِ عَنِ الْمَحَارِمِ أَرْجُوا الْفَوْزَ بِالْمَغَانِمِ وَبِالتَّوَاضُّعِ فِي الدُّنْيَا أَرْجُوا الرَّفْعَةَ عِنْدَ اللَّهِ تَعَالَى».

سپس امام رضا علیه السلام فرمودند:

۱. به عبودیت حق تعالی افتخار می کنم
۲. با زهد در دنیا امید نجات از شر دنیا را دارم
۳. با تقوا و اجتناب از محارم امید رسیدن به مغنم را دارم،
۴. و با تواضع و فروتنی در دنیا امیدوارم نزد خدا رفعت مقام پیدا کنم^۱.

۱- عیون اخبار الرضا علیه السلام، ج ۲، ص ۱۴۰.

40. روح انسانیت، در وصایای مولا علی علیه السلام نهفته است.

«بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ، هَذَا مَا أَوْصَى بِهِ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ،

به نام الله رحمان و رحيم؛ اين وصيت على بن ابی طالب علیه السلام است.

1 - أَوْصَى أَنَّهُ يَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، أَرْسَلَهُ بِالْهُدَى وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ.

وصيت می نماید اینکه شهادت می دهد که معبودی جز خداوند نیست شریک و انبازی ندارد و به راستی محمد صلی الله علیه و آله بنده و فرستاده اوست، که او را به هدایت و دین حق فرستاده است تا آن را بر تمام ادیان آشکار و پیروز نماید ولو شرک و رزان کراهت داشته باشند. درود خداوند بر او و خاندانش باد!

2 - ثُمَّ إِنَّ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، لَا شَرِيكَ لَهُ، وَبِذَلِكَ أُمِرْتُ وَأَنَا مِنَ الْمُسْلِمِينَ.

همانا نماز، عبادت، حیات و ممات من از الله و برای الله است، شریکی برای او نیست من به این دستور امر شده ام و تسلیم الله هستم.

3 - ثُمَّ إِنِّي أَوْصِيكَ يَا حَسَنُ، وَجَمِيعَ أَهْلِ بَيْتِي وَوُلْدِي وَمَنْ بَلَغَهُ كِتَابِي بِتَقْوَى اللَّهِ رَبِّكُمْ، وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ، وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا؛

ای پسرم حسن! تو و همه فرزندان و اهل بیتم و هر کس را که این نامه به او برسد به تقوای الله که پروردگارتان است سفارش می کنم، کوشش کنید تا دمر مرگ بر دین الهی باقی بمانید. همه با هم به ریسمان الله چنگ بزنید {و بر اساس ایمان به الله متحد باشید} و از هم جدا نشوید،

4 - فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: صَلَاحُ ذَاتِ الْبَيْنِ أَفْضَلُ مِنْ عَامَةِ الصَّلَاةِ وَالصِّيَامِ وَأَنَّ الْمُبِيرَةَ الْحَالِقَةَ لِلدِّينِ فَسَادُ ذَاتِ الْبَيْنِ، وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ،

همانا از پیغمبر خدا ﷺ شنیدم که می فرمود: اصلاح میان مردم از نماز و روزه یک سال افضل است و چیزی که دین را محو و نابود می کند فساد و اختلاف است و لا حول و لا قوة إلا بالله العلی العظيم.

5 - أَنْظُرُوا ذَوِي أَرْحَامِكُمْ، فَصِلُوهُمْ؛ يَهْوِنَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ الْحِسَابَ. ارحام و خویشاوندان تان را از یاد نبرید، صله رحم کنید که صله رحم حساب انسان را نزد الله آسان می کند.

6 - اللَّهُ اللَّهُ فِي الْآيَاتِ، فَلَا تُغْبُوا أَفْوَاهَهُمْ، وَلَا يَضِيعُوا بِحَضْرَتِكُمْ؛ فَقَدْ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ يَقُولُ: مَنْ عَالَ يَتِيمًا حَتَّى يَسْتَعْنِيَ، أَوْجَبَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ لَهُ بِذَلِكَ الْجَنَّةَ، كَمَا أَوْجَبَ لِأَكْلِ مَالِ الْيَتِيمِ النَّارَ.

الله را، الله را! درباره «یتیمان»، پس در رسیدگی به آنان درنگ نکنید و در حضورتان آنان را تباه نسازید زیرا از رسول خدا ﷺ شنیدم که می فرمود: هر کس سرپرستی یتیمی را برعهده بگیرد تا این یتیم بی نیاز گردد خداوند به خاطر این عملش بهشت را بر او واجب خواهد نمود همان طور که آتش برای کسی که اموال یتیم را می خورد واجب کرده است.

7- اللَّهُ اللَّهُ فِي الْقُرْآنِ، فَلَا يَسْبِقُكُمْ إِلَى الْعَمَلِ بِهِ أَحَدٌ غَيْرُكُمْ.

از الله بترسید، از الله بترسید! درباره قرآن، جز خودتان، دیگران در عمل به قرآن بر شما پیشی نگیرند!

8 - اللَّهُ اللَّهُ فِي حِجْرَانِكُمْ؛ فَإِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ أَوْصَى بِهِمْ، وَمَا زَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ يُوصِي بِهِمْ حَتَّى ظَنَنَّا أَنَّهُ سَيُورِثُهُمْ.

الله را، الله را! درباره «همسایگان»، پیغمبر ﷺ آن قدر در مورد همسایه سفارش کرد که ما گمان کردیم می خواهد آن ها را در ارث شریک کند.

9 - اللَّهُ اللَّهُ فِي بَيْتِ رَبِّكُمْ، فَلَا يَحُلُوْ مِنْكُمْ مَا بَقِيْتُمْ؛ فَإِنَّهُ إِنْ تَرِكَ لَمْ تُنَاطِرُوا، وَأَذْنِي مَا يَرْجِعُ بِهِ مَنْ أَمَّهُ أَنْ يُغْفَرَ لَهُ مَا سَلَفَ.

از الله بترسید، از الله بترسید! درباره خانه پروردگارتان، پس تا زنده اید نباید از وجود شما خالی ماند که اگر کعبه خالی بماند وحج متروک شود مورد نظر و محافظت خداوند نخواهد بود و کم ترین چیزی که حاجی با خود می آورد این است که گناهان گذشته اش آمرزیده می شود.

10 - اللَّهُ اللَّهُ فِي الصَّلَاةِ، فَإِنَّهَا خَيْرُ الْعَمَلِ، إِنَّهَا عَمُودُ دِينِكُمْ.

از الله بترسید، از الله بترسید! درباره نماز؛ چرا که نماز بهترین عمل و ستون دین شماست.

11 - اللَّهُ اللَّهُ فِي الزَّكَاةِ؛ فَإِنَّهَا تُطْفِئُ غَضَبَ رَبِّكُمْ.

از الله بترسید، از الله بترسید! درباره زکات مال که زکات، آتش خشم الهی را خاموش می کند.

12 - اللَّهُ اللَّهُ فِي شَهْرِ رَمَضَانَ؛ فَإِنَّ صِيَامَهُ جُنَّةٌ مِنَ النَّارِ.

از الله بترسید، از الله بترسید! درباره ماه رمضان که روزه آن ماه سپری است برای آتش جهنم.

13 - اللَّهُ اللَّهُ فِي الْفُقَرَاءِ وَالْمَسَاكِينِ، فَشَارِكُوهُمْ فِي مَعَايِشِكُمْ.

از الله بترسید، از الله ترسید! درباره «فقا و تهیدستان»، پس آن ها را در زندگی خود شریک کنید.

14 - اللَّهُ اللَّهُ فِي الْجِهَادِ بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ وَالسِّنَتِكُمْ، فَإِنَّمَا يُجَاهِدُ

رَجُلَانِ: إِمَامٌ هُدًى، أَوْ مُطِيعٌ لَهُ مُقْتَدٍ بِهِدَاهُ.

از الله بترسید، از الله بترسید! درباره جهاد با اموال، نفوس و زبان هایتان؛ زیرا همانا دونفر جهاد می کنند: امامی هدایتگر یا کسی که اطاعتگر اوست و از هدایت او پیروی می کند.

15 - اللَّهُ اللَّهُ فِي ذُرِّيَّةِ نَبِيِّكُمْ، فَلَا يُظْلَمَنَّ بِحَضْرَتِكُمْ وَ بَيْنَ

ظَهْرَانَيْكُمْ وَأَنْتُمْ تَقْدِرُونَ عَلَى الدَّفْعِ عَنْهُمْ.

از الله بترسید، از الله بترسید! درباره «ذریّه پیامبرتان ﷺ». پس در حضور و بود شما مورد ظلم واقع نگردند، در حالی که شما قدرت دفاع از آنان را دارید.

16 - اللَّهُ اللَّهُ فِي أَصْحَابِ نَبِيِّكُمْ الَّذِينَ لَمْ يُحَدِّثُوا حَدَثًا، وَلَمْ يُؤْوُوا

مُحَدِّثًا؛ فَإِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ أَوْصَى بِهِمْ، وَلَعَنَ الْمُحَدِّثَ

مِنْهُمْ وَمِنْ غَيْرِهِمْ، وَالْمُؤْوَى لِلْمُحَدِّثِ.

از الله بترسید، از الله بترسید! درباره «صحابه و یاران پیغمبرتان ﷺ»، کسانی که نه بدعتی ایجاد کردند و نه به بدعت گزار پناه دادند؛ چرا که پیامبر خدا ﷺ به آنان سفارش فرمود و بدعت گزاران و پناه دهندگان آنان را لعنت نمود.

17 - اللَّهُ اللَّهُ فِي النِّسَاءِ، وَفِيمَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ؛ فَإِنَّ آخِرَ مَا تَكَلَّمُ بِهِ نَبِيُّكُمْ عَلَيْهِ السَّلَامُ أَنْ قَالَ: أَوْصِيَكُمْ بِالضَّعِيفِينَ: النِّسَاءِ، وَمَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ.

از الله بترسید، از الله بترسید! درباره «زنان و بردگانتان»؛ زیرا آخرین سخن پیامبر ﷺ درباره آن ها این بود که فرمود: شما را درباره دوقشر ضعیف سفارش می کنم: زنان و بردگان.

18 - الصَّلَاةُ الصَّلَاةُ الصَّلَاةُ، لَا تَخَافُوا فِي اللَّهِ لَوْمَةً لَئِيمٍ يَكْفِيكُمْ اللَّهُ مَنْ أَذَاكُمْ وَبَغَى عَلَيْكُمْ.

نماز! نماز! نماز! در راه خداوند از سرزنش دیگران نترسید. خداوند شما را از شر آزار کنندگان و ستمکاران دور خواهد نمود.

19 - قُولُوا لِلنَّاسِ حُسْنًا كَمَا أَمَرَكُمُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ وَلَا تَتْرَكُوا الْأَمْرَ بِالْمَعْرُوفِ وَالنَّهْيِ عَنِ الْمُنْكَرِ، فَيُولَى اللَّهُ أَمْرَكُمْ شِرَارَكُمْ، ثُمَّ تَدْعُونَ فَلَا يُسْتَجَابُ لَكُمْ عَلَيْهِمْ.

برای مردم کلام زیبا بگویید همان طوری که خداوند عزیز و جلیل به شما دستور داده است. امر به معروف و نهی از منکر را ترک نکنید که خداوند حکومت شما را به اشرارتان می سپارد، سپس دعا می کنید اما دعای شما علیه آنان مستجاب نمی گردد.

20 - وَعَلَيْكُمْ يَا بَنِي النَّوَاضِلِ وَالتَّبَادُلِ وَالتَّبَارِ وَإِيَّاكُمْ وَالتَّقَاطُعِ وَالتَّدَابُرِ وَالتَّفَرُّقِ «وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَى وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ»

بر شما باد ای پسران من! ارتباط و همبستگی با هم و بخشش در میانتان و نیکویی با یکدیگر و بر حذر باشید از جدایی و روی گردانی از یکدیگر و تفرقه.
در کار نیک و پسندیده و رعایت تقوا، مددکارو یار یکدیگر باشید و در گناه و معصیت و ظلم کردن به یکدیگر کمک نکنید و تقوای الهی پیشه سازید که عذاب خداوند، شدید و ناگوار است.

21 - حَفِظَكُمُ اللَّهُ مِنْ أَهْلِ بَيْتٍ، وَحَفِظَ فِيكُمْ نَبِيَّكُمْ، أَسْتَوْدِعُكُمْ اللَّهَ وَأَقْرَأُ عَلَيْكُمُ السَّلَامَ وَرَحْمَةَ اللَّهِ وَبَرَكَاتِهِ.»

خداوند نگهدار شما خاندان باشد و حقوق پیغمبرش ﷺ را در حق شما حفظ فرماید.
اکنون با شما وداع می کنم و شما را به خداوند می سپارم و سلام و رحمتش را بر شما می خوانم.

ثُمَّ لَمْ يَزَلْ يَقُولُ: «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ حَتَّى قُبِضَ»

پس از پایان وصیت حضرت پیوسته می گفت: «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ» تا وقتی که روح مقدسش به ملکوت اعلی پیوست. (صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَرَحْمَتُهُ)

بخش سوم: حدیث شریف عنوان البصری

- 1 - قَالَ الشَّيْخُ شَمْسُ الدِّينِ مُحَمَّدُ بْنُ مَكِّيٍّ: نَقَلْتُ مِنْ خَطِّ الشَّيْخِ أَحْمَدَ الْفَرَاهَانِيِّ رَحِمَهُ اللَّهُ، عَنْ عِنْوَانَ الْبَصْرِيِّ؛ وَكَانَ شَيْخًا كَبِيرًا قَدْ أَتَى عَلَيْهِ أَرْبَعٌ وَتِسْعُونَ سَنَةً.¹
- 2 - قَالَ كُنْتُ أُخْتَلِفُ إِلَى مَالِكِ بْنِ أَنَسٍ سِنِينَ. فَلَمَّا قَدِمَ جَعْفَرُ الصَّادِقُ عَلَيْهِ السَّلَامُ الْمَدِينَةَ اخْتَلَفْتُ إِلَيْهِ، وَأَحْبَبْتُ أَنْ أَخْذَ عَنْهُ كَمَا أَخَذْتُ عَنْ مَالِكٍ.²

1- شیخ شمس الدین محمد بن مکی (شهید اول) گفت: من نقل میکنم از خط شیخ احمد فراهانی رحمته الله از عنوان بصری؛ که وی پیرمردی فرتوت بود که از عمرش نود و چهار سال سپری می‌گشت.
2- عنوان بصری گفت: حال من این طور بود که به نزد مالک بن انس رفت و آمد داشتم.
چون جعفر صادق علیه السلام به مدینه منوره مشرف شدند، من به نزد ایشان رفت و آمد کردم، و دوست داشتم همان

3- فَقَالَ لِي يَوْمًا إِنِّي رَجُلٌ مَطْلُوبٌ وَمَعَ ذَلِكَ لِي أَوْرَادٌ فِي كُلِّ سَاعَةٍ مِنْ آنَاءِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ، فَلَا تَشْغَلْنِي عَنْ وَرْدِي! وَخُذْ عَنْ مَالِكٍ وَاحْتَلِفْ إِلَيْهِ كَمَا كُنْتَ تَحْتَلِفُ إِلَيْهِ!

4- فَأَعْتَمَمْتُ مِنْ ذَلِكَ، وَخَرَجْتُ مِنْ عِنْدِهِ، وَقُلْتُ فِي نَفْسِي: لَوْ تَفَرَّسَ فِيَّ خَيْرًا لَمَا زَجَرَنِي عَنِ الْإِخْتِلَافِ إِلَيْهِ وَالْأَخْذِ عَنْهُ.^۲

5- فَدَخَلْتُ مَسْجِدَ الرَّسُولِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ عَلَيْهِ، ثُمَّ رَجَعْتُ مِنَ الْغَدِ إِلَى الرَّوْضَةِ وَصَلَّيْتُ فِيهَا رَكْعَتَيْنِ وَقُلْتُ: أَسْأَلُكَ يَا اللَّهُ يَا اللَّهُ! أَنْ تَعْطِفَ عَلَيَّ قَلْبَ جَعْفَرٍ، وَتَرْزُقَنِي مِنْ عِلْمِهِ مَا أَهْتَدِي بِهِ إِلَى صِرَاطِكَ الْمُسْتَقِيمِ!^۳

6- وَرَجَعْتُ إِلَى دَارِي مُغْتَمًّا وَلَمْ أُحْتَلِفْ إِلَى مَالِكِ بْنِ أَنَسٍ لِمَا أُشْرِبَ قَلْبِي مِنْ حُبِّ جَعْفَرٍ. فَمَا خَرَجْتُ مِنْ دَارِي إِلَّا إِلَى الصَّلَاةِ

طوریکه از مالک بن انس تحصیل علم کرده‌ام، از او نیز تحصیل علم نمایم.

1- پس روزی (امام صادق علیه السلام) به من فرمودند: من مردی هستم مورد طلب دستگاه حکومتی (آزاد نیستم و وقتم در اختیار خودم نیست، و جاسوسان و مفتشان مرا مورد نظر و تحت مراقبه دارند.) علاوه بر این، من در هر ساعت از ساعات شبانه روز، اُوراد و اذکاری دارم که بدانها مشغولم.

تو نزد مالک رفت و آمد داشته باش، هم چنانکه سابقاً حالت این طور بود که به سوی وی رفت و آمد داشتی.

2- پس من از این جریان غمگین گشتم و از نزد وی بیرون شدم، و با خود گفتم: اگر حضرت در من مقدار اندکی از خیر را هم تفرّس می نمود، مرا از رفت و آمد به سوی خودش، و تحصیل علم از محضرش طرد نمی کرد.

3- پس داخل مسجد رسول صلی الله علیه و آله شدم و بر آنحضرت سلام کردم. سپس فردای آن روز به سوی روضه برگشتم و در آنجا دو رکعت نماز گزاردم و عرض کردم: ای خدا! ای خدا! من از تو میخواهم تا قلب جعفر را به من متمایل فرمائی، و از علمش به مقداری روزی من نمائی تا بتوانم بدان، به سوی راه مستقیم و استوارت راه یابم!

الْمَكْتُوبَةِ، حَتَّى عَيْلَ صَبْرِي. فَلَمَّا ضَاقَ صَدْرِي تَنَعَّلْتُ وَتَرَدَّدْتُ وَ
قَصَدْتُ جَعْفَرًا، وَكَانَ بَعْدَ مَا صَلَّيْتُ الْعَصْرَ.¹

7- فَلَمَّا حَضَرْتُ بَابَ دَارِهِ اسْتَأْذَنْتُ عَلَيْهِ، فَخَرَجَ خَادِمٌ لَهُ فَقَالَ:

مَا حَاجَتُكَ؟!

فَقُلْتُ: السَّلَامُ عَلَى الشَّرِيفِ. فَقَالَ: هُوَ قَائِمٌ فِي مُصَلَّاهُ. فَجَلَسْتُ
بِحِذَاءِ بَابِهِ. فَمَا لَبِثْتُ إِلَّا يَسِيرًا إِذْ خَرَجَ خَادِمٌ فَقَالَ: ادْخُلْ عَلَى بَرَكَةِ
اللَّهِ.²

8- فَدَخَلْتُ وَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ. فَرَدَّ السَّلَامَ وَقَالَ: اجْلِسْ! غَفَرَ اللَّهُ لَكَ!
فَجَلَسْتُ، فَأَطْرَقَ مَلِيًّا، ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ، وَقَالَ: أَبُو مَنْ؟! قُلْتُ:
أَبُو عَبْدِ اللَّهِ! قَالَ: ثَبَّتَ اللَّهُ كُنْيَتَكَ وَوَفَّقَكَ يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ! مَا
مَسْأَلَتُكَ؟!³

1- و با حال اندوه و غصه به خانه ام باز گشتم؛ و به سبب آنکه دلم از محبت جعفر عليه السلام آکنده شده بود، دیگر نزد مالک بن انس نرفتم. بنابراین از منزل خارج نشدم مگر برای نماز واجب (که باید در مسجد با امام جماعت به جای آورم) تا جایی که صبرم تمام شد.

در این حال که سینه ام گرفته و حوصله ام به پایان رسیده بود، نعلین خود را پوشیدم و ردای خود را برداشتم و قصد زیارت و دیدار جعفر عليه السلام را کردم؛ و این هنگامی بود که نماز عصر را به جا آورده بودم.

2- پس چون به در خانه حضرت رسیدم، اذن دخول خواستم برای زیارت و دیدار حضرت. در این حال خادم آن حضرت بیرون آمد و گفت: چه حاجت داری؟!

گفتم: سلام کنم بر شریف. خادم گفت: او در مصلائی خویش به نماز ایستاده است. پس من مقابل در منزل حضرت نشستم. در این حال فقط به مقدار مختصری درنگ نمودم که خادمی آمد و گفت: به درون بیا تو بر برکت خداوندی (که به تو عنایت کند)

3- من داخل شدم و بر حضرت سلام نمودم. حضرت سلام مرا پاسخ گفتند و فرمودند: بنشین! خداوندت

9- فَقُلْتُ فِي نَفْسِي: لَوْلَمْ يَكُنْ لِي مِنْ زِيَارَتِهِ وَالتَّسْلِيمِ غَيْرُ هَذَا الدُّعَاءِ لَكَانَ كَثِيرًا.

ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ ثُمَّ قَالَ: مَا مَسَّائُكَ؟! فَقُلْتُ: سَأَلْتُ اللَّهَ أَنْ يَعْطِفَ قَلْبَكَ عَلَيَّ، وَيَرْزُقَنِي مِنْ عِلْمِكَ. وَأَرْجُو أَنَّ اللَّهَ تَعَالَى أَجَابَنِي فِي الشَّرِيفِ مَا سَأَلْتُهُ.¹

10- فَقَالَ: يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ! لَيْسَ الْعِلْمُ بِالتَّعَلُّمِ؛ إِنَّمَا هُوَ نُورٌ يَقَعُ فِي قَلْبٍ مَنْ يُرِيدُ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى أَنْ يَهْدِيَهُ. فَإِنْ أَرَدْتَ الْعِلْمَ فَاطْلُبْ أَوَّلًا فِي نَفْسِكَ حَقِيقَةَ الْعُبُودِيَّةِ، وَاطْلُبِ الْعِلْمَ بِاسْتِعْمَالِهِ، وَاسْتَفْهِمِ اللَّهَ يُفْهِمَكَ!²

بیامرزد!

پس من نشستم، و حضرت قدری به حال تفکر سر به زیر انداختند و سپس سر خود را بلند نمودند و گفتند: کنیهات چیست؟¹ گفتم: أبوعبدالله (پدر بنده خدا)!

حضرت گفتند: خداوند کنیهات را ثابت گرداند و تورا موفق بدارد ای أبوعبدالله! حاجت چیست؟²

1- من در این لحظه با خود گفتم: اگر برای من از این دیدار و سلامی که بر حضرت کردم غیر از همین دعای حضرت چیزی دیگری نباشد، هر آینه بسیار است. سپس حضرت سر خود را بلند نمود و گفت: ه می خواهی؟ عرض کردم: از خداوند مسئلت نمودم تا دلت را بر من متعطف فرماید، و از علمت به من روزی کند؛ از خداوند امید دارم که آنچه را که درباره حضرت شریف تو درخواست نموده ام به من عنایت نماید.

2- حضرت فرمود: ای أبابعدالله! علم به آموختن نیست. علم فقط نوری است که در دل کسی که خداوند تبارک و تعالی اراده هدایت او را نموده است واقع میشود. پس اگر علم می خواهی، باید در اولین مرحله در نزد خودت حقیقت عبودیت را بطلبی؛ و بواسطه عمل کردن به علم، طالب علم باشی؛ و از خداوند پیرسی و استفهام نمائی تا خدایت تورا جواب دهد و بفهماند.

11- قُلْتُ: يَا شَرِيفُ! فَقَالَ: قُلْ: يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ! قُلْتُ: يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ!

مَا حَقِيقَةُ الْعُبُودِيَّةِ؟!

قَالَ: ثَلَاثَةُ أَشْيَاءَ:

أَنْ لَا يَرَى الْعَبْدُ لِنَفْسِهِ فِيمَا خَوَّلَهُ اللَّهُ مِلْكَاً، لِأَنَّ الْعَبْدَ لَا يَكُونُ لَهُمْ مِلْكَ، يَرَوْنَ الْمَالَ مَالَ اللَّهِ، يَضْعُونَهُ حَيْثُ أَمَرَهُمُ اللَّهُ بِهِ؛ وَلَا يُدَبِّرُ الْعَبْدُ لِنَفْسِهِ تَدْبِيرًا؛ وَجُمْلَةُ اسْتِغَالِهِ فِيمَا أَمَرَهُ تَعَالَى بِهِ وَنَهَاةً عَنْهُ.¹

12- فَإِذَا لَمْ يَرَ الْعَبْدُ لِنَفْسِهِ فِيمَا خَوَّلَهُ اللَّهُ تَعَالَى مِلْكَاً هَانَ عَلَيْهِ الْإِنْفَاقُ فِيمَا أَمَرَهُ اللَّهُ تَعَالَى أَنْ يُنْفِقَ فِيهِ؛ وَإِذَا فَوَّضَ الْعَبْدُ تَدْبِيرَ نَفْسِهِ عَلَى مُدَبِّرِهِ هَانَ عَلَيْهِ مَصَائِبُ الدُّنْيَا؛ وَإِذَا اسْتَغْلَ الْعَبْدُ بِمَا أَمَرَهُ اللَّهُ تَعَالَى وَنَهَاةً، لَا يَتَفَرَّغُ مِنْهُمَا إِلَى الْمِرَاءِ وَالْمُبَاهَاةِ مَعَ النَّاسِ.²

1- گفتم: ای شریف! فرمودند: بگو: ای پدر بنده خدا (أبا عبدالله)!

گفتم: ای آبا عبدالله! ﷺ حقیقت عبودیت کدام است؟

امام ﷺ فرمودند: (حقیقت عبودیت) عبودیت سه چیز است:

(نخست) اینکه: بنده خدا برای خودش درباره آنچه را که خدا به وی سپرده است ملکیتی قائل نباشد؛ چرا که بندگان دارای ملک نمی باشند، همه اموال را مال خدا می بینند، و در آنجائی که خداوند ایشان را امر نموده است که بنهند، میگذارند؛

و (دوم) اینکه: بنده خدا برای خودش مصلحت اندیشی و تدبیر نکند؛

و (سوم) اینکه: تمام مشغولیاتش در آن منحصر شود که خداوند او را بدان امر نموده و یا از آن نهی فرموده است.

2- بنابراین، اگر بنده خدا برای خودش ملکیتی را در آنچه که خدا به او سپرده است نبیند، انفاق نمودن در آنچه خداوند تعالی بدان امر کرده است بر او آسان می شود.

۱۳. فَإِذَا أَكْرَمَ اللَّهُ الْعَبْدَ بِهَذِهِ الثَّلَاثَةِ هَانَ عَلَيْهِ الدُّنْيَا، وَابْلِيسُ، وَالْخَلْقُ.

وَلَا يَطْلُبُ الدُّنْيَا تَكَثُّرًا وَتَقَاخُرًا وَلَا يَطْلُبُ مَا عِنْدَ النَّاسِ عِزًّا وَ
عُلُوًّا، وَلَا يَدْعُ أَيَّامَهُ بَاطِلًا.

فَهَذَا أَوَّلُ دَرَجَةِ التَّقَى. قَالَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى:
تِلْكَ الدَّارُ الْآخِرَةُ نَجْعَلُهَا لِلَّذِينَ لَا يُرِيدُونَ عُلُوًّا فِي الْأَرْضِ وَلَا
فَسَادًا وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ.^{۱ و ۲}

۱۴. «قُلْتُ: يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ! أَوْصِنِي! قَالَ: أَوْصِيكَ بِتِسْعَةِ أَشْيَاءَ، فَإِنَّهَا
وَصِيَّتِي لِمُرِيدِي الطَّرِيقِ إِلَى اللَّهِ تَعَالَى، وَاللَّهُ أَسْأَلُ أَنْ يُوقِّكَ لِاسْتِعْمَالِهِ.
ثَلَاثَةٌ مِنْهَا فِي رِيَاضَةِ النَّفْسِ، وَثَلَاثَةٌ مِنْهَا فِي الْحِلْمِ، وَثَلَاثَةٌ مِنْهَا
فِي الْعِلْمِ. فَاحْفَظْهَا، وَإِيَّاكَ وَالتَّهَؤُنَ بِهَا! قَالَ عِنْوَانُ: فَفَرَّغْتُ قَلْبِي

و چون بنده خدا تدبیر امور خود را به مُدَبِّرَشِ بسپارد، مصائب و مشکلات دنیا بروی آسان می‌گردد.
و زمانی که اشتغال و رزد به آنچه را که خداوند به وی امر کرده و نهی نموده است، دیگر فراغتی از آن دو امر
نمی‌یابد تا مجال و فرصتی برای خودنمایی و فخر نمودن با مردم پیدا کند.

1- (83 سوره قصص)

2- پس چون خداوند متعال، بنده خود را به این سه چیز گرامی‌دارد، دنیا و ابلیس و خلائق بروی سهل و آسان
می‌گردد؛ و دنبال دنیا برای زیاده اندوزی و فخر و مباهات با مردم نمی‌رود، و آنچه را که از جاه و جلال و منصب
و مال در دست مردم می‌نگرد، آنها را به جهت عزّت و علوّ درجه خویشتن طلب نمی‌نماید، و روزهای خود را به
بطالت و بیهوده رها نمی‌کند. و این اولین پله از نردبان تقواست.

خداوند تبارک و تعالی می‌فرماید:

وما و آن سرای [پرازش] آخرت را برای کسانی قرار می‌دهیم که در زمین هیچ برتری و تسلط و هیچ فساد را
نمی‌خواهند؛ و سرانجام [نیک] برای پرهیزکاران است.

لَهُ.»

۱۵. «فَقَالَ: أَمَّا اللَّوَاتِي فِي الرِّيَاضَةِ: فَإِيَّاكَ أَنْ تَأْكُلَ مَا لَا تَشْتَهِيهِ، فَإِنَّهُ يُورِثُ الْحَمَاقَةَ وَالْبَلَةَ؛ وَلَا تَأْكُلْ إِلَّا عِنْدَ الْجُوعِ؛ وَإِذَا أَكَلْتَ فَكُلْ حَلَالاً وَسَمِ اللَّهَ وَادْكُرْ حَدِيثَ الرَّسُولِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ: مَا مَلَأَ آدَمِيٌّ وَعَاءً شَرًّا مِنْ بَطْنِهِ؛ فَإِنْ كَانَ وَلَا بَدَّ فُتِلَتْ لِبَطْنِهِ وَتُلْتُ لِبَطْنِهِ وَتُلْتُ لِنَفْسِهِ.»^۱

۱۶. «وَأَمَّا اللَّوَاتِي فِي الْحِلْمِ: فَمَنْ قَالَ لَكَ: إِنْ قُلْتَ وَاحِدَةً سَمِعْتَ عَشْرًا فَقُلْ: إِنْ قُلْتَ عَشْرًا لَمْ تَسْمَعْ وَاحِدَةً! وَمَنْ شَتَمَكَ فَقُلْ لَهُ: إِنْ كُنْتَ صَادِقًا فِيمَا تَقُولُ فَأَسْأَلُ اللَّهَ أَنْ يَغْفِرَ لِي؛ وَإِنْ كُنْتَ

۱- گفتیم: ای اباعبدالله (ع) ! به من توصیه ای بفرمائید!

امام (ع) فرمودند: من تورا به نه چیز وصیت و سفارش می نمایم؛ زیرا که آنها سفارش و وصیت من است به اراده کنندگان و پویندگان راه خداوند تعالی. و از خداوند مسألت می نمایم تا تورا در عمل به آنها توفیق مرحمت فرماید.

سه تا از آن نه امر درباره تربیت و تأدیب نفس است، و سه تا از آنها در باره حلم و بردباری است، و سه تا از آنها درباره علم و دانش است. پس (ای عنوان بصری) آنها را به خاطرت بسپار، و مبادا در عمل به آنها از توسستی و تکاهل سرزند!

عنوان بصری گفت: من دلم و اندیشه ام را فارغ و خالی نمودم تا آنچه را که حضرت می فرماید اخذ کنم و بدان عمل نمایم.

۲- پس امام (ع) فرمودند: اما آن سه چیزی که راجع به تأدیب نفس است، از این قرار است:

(۱) مبادا چیزی را بخوری که بدان اشتها نداری، چرا که در انسان ایجاد حماقت و نادانی می کند؛
(۲) چیزی مخور مگر آنگاه که گرسنه باشی؛ و چون خواستی چیزی بخوری از حلال بخور و نام خدای متعال را ببر و به خاطر آور حدیث رسول اکرم (ص) را که فرمود: هیچ وقت آدمی ظرفی را بدتر از شکمش پر نکرده است.

(۳) بنابراین، اگر گرسنه شد که ناچار از تناول غذا گردید، پس ثلث شکم خود را برای طعام اختصاص دهد، و ثلث آن را برای آب، و ثلث دیگر آن را برای نفس کشیدن.

كَاذِبًا فِيمَا تَقُولُ فَاللَّهُ أَسْأَلُ أَنْ يَغْفِرَ لَكَ وَمَنْ وَعَدَكَ بِالْخَنَىٰ فَعِدُّهُ
بِالنَّصِيحَةِ وَالرَّعَاءِ»^۱

۱۷. «وَأَمَّا اللّٰوَاتِي فِي الْعِلْمِ: فَاسْأَلِ الْعُلَمَاءَ مَا جَهِلْتِ، وَإِيَّاكَ أَنْ
تَسْأَلَهُمْ تَعْتَنَّا وَتَجْرِبَنَ؛ وَإِيَّاكَ أَنْ تَعْمَلَ بِرَأْيِكَ شَيْئًا، وَخُذْ بِالْإِحْتِيَاظِ
فِي جَمِيعِ مَا تَجِدُ إِلَيْهِ سَبِيلًا؛ وَاهْرُبْ مِنَ الْفُتْيَا هَرَبَكَ مِنَ الْأَسَدِ، وَلَا
تَجْعَلْ رَقَبَتَكَ لِلنَّاسِ جِسْرًا»^۲

۱۸. «قُمْ عَنِّي يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ! فَقَدْ نَصَحْتُ لَكَ؛ وَلَا تُفْسِدْ عَلَيَّ
وَرْدِي؛ فَإِنِّي أَمْرُؤُ ضَنِينٌ بِنَفْسِي وَالسَّلَامُ عَلَيَّ مَنِ اتَّبَعَ الْهُدَى»^۳

۱- و اما آن سه چیزی که راجع به بردباری است، از این قرار است:

- (۱) پس کسی که به تو بگوید: اگر یک کلمه بگوئی ده تا می شنوی، به او بگو: اگر ده کلمه بگوئی یکی هم نمی شنوی!
- (۲) کسی که تو را ناسزا گوید، به وی بگو: اگر در آنچه می گوئی راست می گوئی، من از خدا می خواهم تا از من درگذرد؛ و اگر در آنچه می گوئی دروغ می گوئی، پس من از خدا می خواهم تا از تو درگذرد.
- (۳) و اگر کسی تو را بیم دهد که به تو فحش خواهم داد و ناسزا خواهم گفت، تو او را مزده بده که من درباره تو خیرخواه می باشم و مراعات تو را می نمایم.

۲- و اما آن سه چیزی که راجع به علم است، از این قرار است:

- (۱). پس، از علما بپرس آنچه را که نمیدانی؛
 - (۲). مبدا چیزی را از علما بپرسی تا ایشان را به لغزش افکنی و یا آزمایش شان کنی.
 - (۳). مبدا که از روی رأی خودت به کاری دست زنی؛ و در جمیع اموری که راهی به احتیاط و محافظت از وقوع در خلاف امر داری احتیاط را پیشه خود ساز.
- و از فتوا دادن بپرهیز همان طور که از شیر درنده فرار می کنی؛ و گردن خود را جسر و پل عبور برای مردم قرار نده.

۳- امام علیه السلام خطاب به عنوان بصری فرمودند: ای پدر بنده خدا دیگر برخیز از نزد من! چرا که تحقیقاً برای تو خیر خواهی کردم؛ و ذکر و ورد مرا بر من فاسد مکن، زیرا که من مردی هستم که روی گذشت عمر و ساعات زندگی حساب دارم، و نگرانم از آنکه مقداری از آن بیهوده تلف شود. و تمام مراتب سلامت خداوند

بخش چهارم: دعای شریف مکارم الاخلاق

دعای شریف مکارم الأخلاق بنقل از امام سجاد علیه السلام در کتاب شریف صحیفه سجادیه چنین آمده است:

1- اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَبَلِّغْ بِإِيمَانِي أَكْمَلَ الْإِيمَانِ وَ
اجْعَلْ يَقِينِي أَفْضَلَ الْيَقِينِ وَأَنْتَهُ بِنَيْتِي إِلَى أَحْسَنِ النَّيَّاتِ وَبِعَمَلِي
إِلَى أَحْسَنِ الْأَعْمَالِ؛¹

2- اللَّهُمَّ وَفِّرْ بِلُطْفِكَ نَيْتِي وَصَحِّحْ بِمَا عِنْدَكَ يَقِينِي وَاسْتَصْلِحْ
بِقُدْرَتِكَ مَا فَسَدَ مِنِّي؛²

برای آن کسی باد که از هدایت و پیمودن طریق مستقیم پیروی می کند.

1- بارالها! بر محمد و آل او رحمت فرست. و ایمانم را به کامل ترین ایمان برسان و باورم را بهترین باور قرار ده. و نیت مرا به نیکوترین نیت ها و کردارم را به نیکوترین کردارها منتهی گردان.

2- بارالها نیت مرا به لطف فراوان گردان. و یقینم را به وسیله آنچه در نزد توست صحیح بگردان و به توانایی ات آنچه از من تباه شده، اصلاح فرما.

3- اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰی مُحَمَّدٍ وَآلِهٖ وَاکْفِنِیْ مَا یَشْغُلُنِی الْاِهْتِمَامُ
بِهٖ وَاسْتَعْمِلْنِیْ بِمَا تَسَالْنِیْ عَدَا عَنْهُ وَاسْتَفْرِغْ اَیَّامِیْ فِیْمَا خَلَقْتَنِیْ
لَهٗ وَاعْنِنِیْ وَاَوْسِعْ عَلَیَّ فِی رِزْقِکَ وَلَا تَقْتِنِیْ بِالنَّظَرِ وَاعِزَّنِیْ وَلَا
تَبْتَلِیْنِیْ بِالْکِبَرِ وَعَبْدِنِیْ لَکَ وَلَا تُفْسِدْ عِبَادَتِیْ بِالْعُجْبِ وَاجْرِ
لِلنَّاسِ عَلٰی یَدِی الْخَیْرِ وَلَا تَمَحِّقْهُ بِالْمَنِّ وَهَبْ لِیْ مَعَآلِی الْاَخْلَاقِ
وَاعْصِمْنِیْ مِنَ الْفَخْرِ؛¹

4- اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰی مُحَمَّدٍ وَآلِهٖ وَلَا تَرْفَعْنِیْ فِی النَّاسِ دَرَجَةً اِلَّا
حَظَّطْنِیْ عِنْدَ نَفْسِیْ مِثْلَهَا وَلَا تُحَدِّثْ لِیْ عِزًّا ظَاهِرًا اِلَّا اَحَدْتَنِیْ لِیْ ذِلَّةً
بَاطِنَةً عِنْدَ نَفْسِیْ بِقَدَرِهَا؛²

5- اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰی مُحَمَّدٍ وَآلِهٖ وَمَتَّعْنِیْ بِهَدٰی صَالِحٍ لَا اُسْتَبَدِّلُ بِهٖ
وَطَرِیْقَةً حَقٍّ لَا اُزِیغُ عَنْهَا وَنِیَّةً رُشِدٍ لَا اَشْکُ فِیْهَا وَعَمِّرْنِیْ مَا کَانَ

1- بارالها! رحمت فرست بر محمد و آل او. و کفایت کن مرا از آنچه اهتمام به آن، مرا مشغول می کند و وا دار مرا به آنچه که فردا از آن بازپرسی می نمائی. و ایام زندگی مرا در آنچه که برای آنم آفریده ای به طور کامل صرف نما. و مرا بی نیازی بخش. و روزی ات را بر من گشایش ده. و به نگاه کردن (چشم به راه بودن برای رسیدن روزی، یا نظر دوختن به مادیات که در نزد مردم است) آزمایشم منما.

و عزیز و غالبم دار. و به کبر و خود بزرگ بینی مبتلایم مکن. و مرا بنده خودت قرار ده. و عبادتم را به خودپسندی تباه مگردان. و خیر و نیکی برای مردم را به دست من، روان ساز و آن را با منت نهادنم باطل مگردان. و مراتب بلند خُلق و خوی ها را به من عطا فرما. و مرا از به خود نازیدن نگاه دار.

2- بارالها! رحمت فرست بر محمد و آل او. و مرا در میان مردم به مقامی سرفراز مفرما جز آنکه پیش نفسم مانند آن پستم سازی. و عزت و غلبه آشکار برایم پدید میاور جز آن که به همان اندازه پیش نفسم برای من خواری باطنی پدید آوری.

عُمْرِي بِذِلَّةٍ فِي طَاعَتِكَ فَإِذَا كَانَ عُمْرِي مَرْتَعًا لِلشَّيْطَانِ فَأَقْبِضْنِي
إِلَيْكَ قَبْلَ أَنْ يَسْبِقَ مَقْتُكَ إِلَيَّ أَوْ يَسْتَحْكِمَ غَضَبُكَ عَلَيَّ؛¹

6- اللَّهُمَّ لَا تَدْعُ خَصْلَةَ تُعَابٍ مِنِّي إِلَّا أَصْلَحْتُهَا وَلَا عَائِبَةً أُوتِبَ
بِهَا إِلَّا حَسَنْتُهَا وَلَا أَكْرُومَةً فِي نَاقِصَةٍ إِلَّا أَتَمَمْتُهَا؛²

7- اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَأَبْدِلْنِي مِنْ بَغْضَةِ أَهْلِ
السَّنَانِ الْمَحَبَّةَ وَمِنْ حَسَدِ أَهْلِ الْبَغْيِ الْمَوَدَّةَ وَمِنْ ظَنَّةِ أَهْلِ الصَّلَاحِ
الثِّقَةَ وَمِنْ عَدَاوَةِ الْأَدْنَيْنِ الْوَلَايَةَ وَمِنْ عُقُوقِ ذَوِي الْأَرْحَامِ الْمَبَرَّةَ وَمِنْ
خِذْلَانِ الْأَقْرَبِينَ النُّصْرَةَ وَمِنْ حُبِّ الْمُدَارِينَ تَصْحِيحَ الْمَقَّةِ وَمِنْ رَدِّ
الْمُلَابِسِينَ كَرَمَ الْعِشْرَةِ وَمِنْ مَرَارَةِ خَوْفِ الظَّالِمِينَ حَلَاوَةَ الْأَمْنَةِ؛³
8- اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَاجْعَلْ لِي يَدًا عَلَى مَنْ ظَلَمَنِي وَ

1- بارالها! رحمت فرست بر محمد و آل او، و مرا بهره مند کن به هدایتی شایسته که آن را با هیچ چیز عوض نکنم؛ و به راه حقّی که از آن منحرف نشوم؛ و به قصد صواب و درستی که در آن شک ننمایم.
و تا هنگامی که عمرم در فرمانبری تو به کار رود، به من عمر ده؛ پس هرگاه عمرم چراگاه شیطان شود قبض روحم کن، پیش از آن که دشمنی سخت تو به من رو آورد، یا خشم بر من استوار گردد.

2- بارالها! و ماگذار مرا در خصلتی که مورد نکوهش باشد، مگر این که آن را اصلاح نمائی و نیز در عیبی که به آن سرزنش شوم جز این که آن را نیکو گردانی و نیز در خصلت کریمانه ای که در من ناتمام باشد جز این که آن را کامل کنی.

3- بارالها! رحمت فرست بر محمد و آل محمد، و درباره من تغییر ده دشمنی سخت دشمنان را به دوستی. و رشک بردن اهل ستم را به محبت. و بدگمانی صالحان را به اطمینان. و دشمنی نزدیکتران را به سرپرستی و حمایت. و نافرمانی و آزار ارحام و خویشان را به نیکی کردن. و یاری نکردن و تنها وانهادن نزدیکتران را به یاری کردن. و دوستی ظاهری مدارا کنندگان را به دوستی واقعی. و رد معاشران را به آمیزش و مصاحبت بزرگوارانه. و تلخی ترس از ستمگران را به شیرینی امنیت.

لِسَانًا عَلَى مَنْ خَاصَمَنِي وَظَفَرًا بِمَنْ عَانَدَنِي وَهَبْ لِي مَكْرًا عَلَى مَنْ
كَأَيَّدَنِي وَفُدْرَةً عَلَى مَنْ اضْطَهَّدَنِي وَتَكْذِيبًا لِمَنْ قَصَبَنِي وَسَلَامَةً
مِمَّنْ تَوَعَّدَنِي وَوَقْفَنِي لِبَطَاعَةِ مَنْ سَدَّدَنِي وَمُتَابَعَةِ مَنْ أَرْشَدَنِي؛¹

9- اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَسَدِّدْنِيْ لِأَنَّ اَعَارِضَ مَنْ غَشَّيْنِيْ
بِالنُّصْحِ وَأَجْزِيْ مَنْ هَجَرَنِيْ بِالْبِرِّ وَأُثِيبَ مَنْ حَرَمَنِيْ بِالْبَذْلِ وَأُكَافِئَ
مَنْ قَطَعَنِيْ بِالصِّلَةِ وَأُخَالِفَ مَنْ اِغْتَابَنِيْ إِلَى حُسْنِ الذِّكْرِ وَأَنْ أَشْكُرَ
الْحَسَنَةَ وَأُغْضِيَ عَنِ السَّيِّئَةِ؛²

10- اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَحَلِّئِيْ بِحِلْيَةِ الصَّالِحِيْنَ وَالْبِسْنِيْ
زِيْنَةَ الْمُتَّقِيْنَ فِيْ بَسْطِ الْعَدْلِ وَكَظْمِ الْغَيْظِ وَإِطْفَاءِ النَّائِرَةِ وَضَمِّ
أَهْلِ الْفُرْقَةِ وَإِصْلَاحِ ذَاتِ الْبَيِّنِ وَإِفْشَاءِ الْعَارِفَةِ وَسِتْرِ الْعَائِبَةِ وَلِيْنِ
الْعَرِيْكَةِ وَخَفْضِ الْجَنَاحِ وَحُسْنِ السِّيَرَةِ وَسُكُوْنِ الرِّيْحِ وَطِيْبِ

1- بارالها! رحمت فرست بر محمد و آل او، و قرار ده برای من قدرتی بر کسی که به من ستم کند. و برهانی، بر کسی که با من مخاصمه نماید. و پیروزی، بر کسی که با من عناد کند. و عطا فرما به من تدبیری، بر کسی که با من مکر کند. نیرویی، بر کسی که مرا به شدت خوار می‌کند. و توان ابطال حرف و تکذیبی، بر کسی که به من دشنام می‌دهد. و مصونیتی، از شر کسی که مرا تهدید کند. و توفیقم بخشش برای اطاعت کسی که مرا به راه راست آورد و در آن راه، استوار بدارد. و توفیقم بخشش برای پیروی کسی که مرا به رشد و هدایت، رهنمون شود.

2- بارالها! رحمت فرست بر محمد و آل او، و ثابت قدمم بدار تا مقابله کنم با کسی که با من ناراستی نموده، به خیر خواهی. و جزا دهم کسی را که مرا ترک کرده، به نیکی. و عوض دهم کسی را که مرا محروم نموده، به بخشش. و مکافات نمایم کسی را که از من بریده، به پیوند. و بر خلاف کسی که از من غیبت و بد گویی می‌کند، او را به نیکی یاد کنم. و این که نیکی را شکر و سپاس گزارم. و از بدی چشم‌پوشم.

الْمُخَالَقَةِ وَالسَّبْقِ إِلَى الْفَضِيلَةِ وَإِثَارِ التَّفَضُّلِ وَتَرْكِ التَّعْيِيرِ وَ
الْإِفْضَالِ عَلَى غَيْرِ الْمُسْتَحِقِّ وَالْقَوْلِ بِالْحَقِّ وَإِنْ عَزَّ وَاسْتَقْلَالَ الْخَيْرِ
وَإِنْ كَثُرَ مِنْ قَوْلِي وَفِعْلِي وَاسْتِكْثَارِ الشَّرِّ وَإِنْ قَلَّ مِنْ قَوْلِي وَفِعْلِي
وَأَكْمَلُ ذَلِكَ لِي بِدَوَامِ الطَّاعَةِ وَلُزُومِ الْجَمَاعَةِ وَرَفُضِ أَهْلِ الْبِدْعِ وَ
مُسْتَعْمِلِ الرَّأْيِ الْمُخْتَرَعِ؛¹

11- اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَاجْعَلْ اَوْسَعَ رِزْقِكَ عَلَيَّ اِذَا
كَبُرْتُ وَاقْوَى قُوَّتِكَ فِيَّ اِذَا نَصَبْتُ وَلَا تَبْتَلِيْنِي بِالْكَسَلِ عَنْ
عِبَادَتِكَ وَلَا الْعَمَى عَنْ سَبِيلِكَ وَلَا بِالتَّعَرُّضِ لِخِلَافِ مَحَبَّتِكَ وَلَا
مُجَامَعَةِ مَنْ تَفَرَّقَ عَنْكَ وَلَا مُفَارَقَةِ مَنْ اجْتَمَعَ إِلَيْكَ؛²

1- بارالها! رحمت فرست بر محمد و آل او، و آراسته فرما مرا به زیور صالحان، و بیوشان به من زینت خدا پروایان را در عدالت گستری، و فرو نشانندن خشم، و خاموش کردن آتش (فتنه و دشمنی و اختلاف و کینه و ...)، و گرد آوردن پراکندگان و اهل جدایی، و اصلاح خصومت های میان مردم و برقراری آشتی در میان آنان، و فاش و آشکار نمودن خیر و نیکی، و پنهان کردن عیب و زشتی، و نرمخویی، و فروتنی، و خوشرفتاری، و وقار و سنگینی، و خوشخویی، و سبقت گرفتن به سوی فضیلت، و برگزیدن تفضّل و احسان ابتدایی (نه در پاسخ خوبی و احسان دیگران) و ترک سرزنش دیگران، و ترک احسان به غیر مستحق، (زیرا احسان به افرادی که هیچ گونه نیاز و استحقاقی هر چند نسبی ندارند، خلاف حکمت و مصلحت و عملی بیهوده است. فقط به تشنه باید آب داد. و گفتار به حق. اگر چه سخت باشد، و کم شمردن نیکی در گفتار و کردارم. اگر چه بسیار باشد، و بسیار شمردن بدی در گفتار و کردارم. اگر چه کم باشد، و کامل گردان آنها را برابیم به وسیله مداومت در طاعت، و ملازمت با جماعت و وا نهادن اهل بدعت و آنان که رأی و عقیده ساختگی خود را به کار بندند.

2- بارالها! صلوات و رحمت فرست بر محمد و آل او، و قرار ده وسیع ترین رزق و روزی ات را بر من، هنگامی که پیر شدم، و قوی ترین نیرویت را در من، هنگامی که به رنج و از کار افتادگی دچار شدم. و هرگز مرا مبتلا مساز به تبلی و بی حالی در بندگی ات، و نه به کوری از راهت، و نه به دست یازیدن به آنچه خلاف محبت و دوستی توست، و نه به گرد آمدن با کسی که از تو دوری گزیده، و نه به دوری گزیدن از کسی که به سوی تو گرد آمده است.

12- اَللّٰهُمَّ اجْعَلْنِيْ اَصُوْلُ بِكَ عِنْدَ الضَّرُوْرَةِ وَ اَسْأَلُكَ عِنْدَ الْحَاجَةِ وَ اَتَضَرَّعُ اِلَيْكَ عِنْدَ الْمَسْكَنَةِ وَ لَا تَفْتِنْنِيْ بِالِاسْتِعَانَةِ بِغَيْرِكَ اِذَا اضْطَرِرْتُ وَ لَا بِالْخُضُوْعِ لِسُؤَالِ غَيْرِكَ اِذَا افْتَقَرْتُ وَ لَا بِالْتَضَرُّعِ اِلَى مَنْ دُوْنَكَ اِذَا رَهَبْتُ فَاسْتَحِقْ بِذَلِكَ خِذْلَانَكَ وَ مَنَعَكَ وَاِعْرَاضَكَ يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِيْنَ¹

13- اَللّٰهُمَّ اجْعَلْ مَا يُلْقِي الشَّيْطَانُ فِيْ رُوْعِي مِنَ التَّمَنِّي وَ التَّظَنِّي وَ الْحَسَدِ ذِكْرًا لِعَظَمَتِكَ وَ تَفَكُّرًا فِيْ قُدْرَتِكَ وَ تَدْبِيرًا عَلٰى عَدُوِّكَ وَ مَا اُجْرٰى عَلٰى لِسَانِيْ مِنْ لَفْظَةٍ فُحْشٍ اَوْ هُجْرًا اَوْ شَتْمٍ عَرِضٍ اَوْ شَهَادَةٍ بَاطِلٍ اَوْ اِغْتِيَابٍ مُّؤْمِنٍ غَائِبٍ اَوْ سَبِّ حَاضِرٍ وَ مَا اُشْبَهَ ذَلِكَ نُطْقًا بِالْحَمْدِ لَكَ وَاِعْرَاقًا فِي الثَّنَاءِ عَلَيْكَ وَ ذَهَابًا فِي تَمْجِيْدِكَ وَ شُكْرًا لِنِعْمَتِكَ وَ اعْتِرَافًا بِاِحْسَانِكَ وَ اِحْصَاءٍ لِمَنِّكَ²

1- بارالها! مرا چنان قرار ده که در هنگام اضطرار، به درگاه توری آورم، و در هنگام حاجتمندی، از تو درخواست نمایم، و در هنگام بی‌نواپی به سوی تو تضرع و زاری کنم. و مرا آزمایش و مبتلا مفرما به کمک خواستن از غیر تو. هنگامی که مضطرب و بی‌چاره شوم، و نه به خضوع و کرنش برای درخواست از غیر تو. هنگامی که بسیار فقیر شدم، و نه به تضرع و زاری به سوی غیر تو. هنگامی که ترسان و هراسان شوم؛ که در نتیجه سزاوارتنها و نهدن و منع نمودن و روی گرداندن تو شوم! ای مهربان‌ترین مهربانان!

2- بارالها! آنچه را که شیطان در دل و ذهنم می‌افکند از آرزو و بدگمانی و حسد، قرار ده آن را به یاد نمودن عظمت، و تفکر در قدرت، و تدبیر علیه دشمن، و آنچه را که بر زبانم جاری سازد از سخن زشت، یا هذیان و بیهوده، یا دشنام به آبرو، یا گواهی ناحق، یا غیبت مؤمن غائب، یا ناسزا گفتن به حاضر، و مانند آنها، قرار ده (و مبدل نما) آن را به سخ گفتن به حمد و ستایش، و فراوانی و استغراق در مدح و ثنایت، و سیر و حرکت در تمجید و بزرگداشت، و شکر و سپاس نعمت، و اقرار به احسان، و شمردن نعمت‌های سنگین.

- 14- اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَلَا أَظْلَمَنَّ وَأَنْتَ مُطِيقٌ لِلدَّفْعِ عَنِّي وَلَا أَظْلِمَنَّ وَأَنْتَ الْقَادِرُ عَلَى الْقَبْضِ مِنِّي وَلَا أَضِلَّنَّ وَقَدْ أَمَكَّنْتَكَ هِدَايَتِي وَلَا أَفْتَقِرَنَّ وَمِنْ عِنْدِكَ وُسْعِي وَلَا أَطْغَيْنَنَّ وَمِنْ عِنْدِكَ وُجْدِي؛
- 15- اللَّهُمَّ إِلَى مَغْفِرَتِكَ وَفَدْتُ وَإِلَى عَفْوِكَ قَصَدْتُ وَإِلَى تَجَاوُزِكَ اسْتَقْتُ وَبِفَضْلِكَ وَثِقْتُ وَلَيْسَ عِنْدِي مَا يُوجِبُ لِي مَغْفِرَتَكَ وَلَا فِي عَمَلِي مَا اسْتَحِقُّ بِهِ عَفْوَكَ وَمَا لِي بَعْدَ أَنْ حَكَمْتُ عَلَى نَفْسِي إِلَّا فَضْلُكَ؛²
- 16- فَصَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَتَفَضَّلْ عَلَى اللَّهِمَّ وَأَنْطِقْنِي بِالْهُدَى وَالْهِمْنِي التَّقْوَى وَوَفَّقْنِي لِلَّتِي هِيَ أَزْكَى وَاسْتَعْمِلْنِي بِمَا هُوَ أَرْضَى؛³
- 17- اللَّهُمَّ اسْلُكْ بِي الطَّرِيقَةَ الْمَثْلَى وَاجْعَلْنِي عَلَى مِلَّتِكَ أَمُوتُ وَأَحْيَا؛⁴

1- بارالها! رحمت فرست بر محمد و آل او، و (چنان کن که) هرگز ستمدیده نشوم در حالی که تو قادر بر دفع آن از من هستی. و هرگز ستم نکنم در حالی که تو توانایی که (امکان ستم را) از من بگیری. و هرگز گمراه نشوم در حالی که هدایت من برای تو ممکن است. و هرگز فقیر و بی نوا نشوم در حالی که وسعت و گشایش (زندگی) من، فقط از نزد توست. و هرگز طغیان و سرکشی ننمایم در حالی که توانایی ام (یافتن و رسیدن به مقصود) فقط از نزد توست.

2- بارالها! فقط به سوی آمرزش تو بار یافته ام. و فقط به سوی عفو تو آهنگ نموده ام. و فقط به سوی گذشت تو مشتاق گشته ام. و فقط به فضل و احسان تو اطمینان دارم؛ در حالی که در نزد من نیست چیزی که موجب آمرزش تو برای من شود، و نه در کردارم چیزی هست که به سبب آن، عفو تو را سزاوار شوم. و بعد از این که بر زبان خود حکم کرده (اعتراف نمودم)، برای من چیزی نمانده مگر فضل و احسان تو؛

3- پس رحمت فرست بر محمد و آل او، و بر من تفضل و احسان فرما. بارالها! و مرا به هدایت گویا فرما. و تقوا و خدا پروایی را به من الهام نما. و توفیقم بخش به روشی که پاک تر و شایسته تر و با برکت تر است. و بگمار مرا به آنچه (نزد تو) پسندیده تر و رضایتبخش تر است.

4- بارالها! مرا به راه بهتر داخل ساز. و چنانم گردان که فقط بر دین تو بمیرم و زنده گردم.

18- «اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَمَتَّعْنِي بِالْإِقْتِصَادِ وَاجْعَلْنِي مِنْ أَهْلِ السَّدَادِ وَمِنْ أَدِلَّةِ الرَّشَادِ وَمِنْ صَالِحِ الْعِبَادِ وَارْزُقْنِي فَوْزَ الْمَعَادِ وَ سَلَامَةَ الْمِرْصَادِ»¹

19- «اللَّهُمَّ خُذْ لِنَفْسِكَ مِنْ نَفْسِي مَا يُخْلِصُهَا وَأَبْقِ لِنَفْسِي مِنْ نَفْسِي مَا يُصْلِحُهَا فَإِنَّ نَفْسِي هَالِكَةٌ أَوْ تَعَصِمُهَا»²

20- «اللَّهُمَّ أَنْتَ عُدَّتِي إِنْ حَزِنْتُ وَأَنْتَ مُنْتَجَعِي إِنْ حُرِمْتُ وَبِكَ اسْتِغَاثَتِي إِنْ كَرِهْتُ وَعِنْدَكَ مِمَّا فَاتَ خَلْفٌ وَلِمَا فَسَدَ صَلَاحٌ وَفِيمَا أَنْكَرْتَ تَغْيِيرٌ فَاْمُنْ عَلَى قَبْلِ الْبَلَاءِ بِالْعَافِيَةِ وَقَبْلِ الطَّلَبِ بِالْجِدَّةِ وَ قَبْلِ الضَّلَالِ بِالرَّشَادِ وَكَفِنِي مَوْتَةَ مَعَرَّةِ الْعِبَادِ وَهَبْ لِي أَمْنَ يَوْمِ الْمَعَادِ وَامْنِحْنِي حُسْنَ الْإِرْشَادِ»³

1- بارالها! رحمت فرست بر محمد و آل او، و بهره مندم گردان به میانه روی و پرهیز از افراط و تفریط. و قرار ده مرا از اهل راستی و درستی. و از راه نمایان رشد و هدایت. و از بندگان شایسته. و روزی ام کن رستگاری قیامت و به سلامت گذشتن از کمینگاه آن روز را.

2- بارالها! بگیر برای خود از نفسم، آنچه را که موجب نجات و خلاصی اش گردد. و باقی گذار برایم از نفسم، آنچه را که موجب اصلاحش شود؛ که حقیقتاً نفس من هلاک شونده است مگر آن که تو نگاهش داری.

3- بارالها! تو ساز و برگ منی اگر اندوهگین شوم. و تو مقصد و امیدگاه منی اگر (از همه جا) محروم شوم. و استغاثه و طلب فریاد رسی ام، فقط به توست اگر به سختی و مشقت دچار شوم. و فقط در نزد توست عوض آنچه که از دست رفته، و اصلاح آنچه که فاسد و تباه گشته، و تغییر در آنچه که زشت می دانی. پس نعمت سنگین بر من ببخش قبل از بلا و گرفتاری، با عافیت و سلامتی. و قبل از درخواست، با توانگری (یا یافتن و رسیدن به مقصود). قبل از گمراهی، با رشد و هدایت. و کفایت فرما از من رنج آزار رساندن بندگان را. و عطا فرما به من امنیت و آسودگی روز بازگشت را. و هدیه کن به من ارشاد و هدایت نمودن نیکو را.

21- اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَادْرَأْ عَنِّي بِلُطْفِكَ وَاغْذِنِي بِنِعْمَتِكَ وَأَصْلِحْ بِي كَرَمِكَ وَدَاوِنِي بِصُنْعِكَ وَأَظِلَّنِي فِي ذَرَاكَ وَجَلِّ لِي رِضَاكَ وَوَقِّفْنِي إِذَا اسْتَكَلْتُ عَلَى الْأُمُورِ لِأَهْدَاهَا وَإِذَا تَشَابَهَتْ الْأَعْمَالُ لِأَرْكَاهَا وَإِذَا تَنَاقَضَتِ الْمِلَلُ لِأَرْضَاهَا؛¹

22- اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَتَوَجَّعْنِي بِالْكِفَايَةِ وَسَمِّنِي حُسْنَ الْوِلَايَةِ وَهَبْ لِي صِدْقَ الْهَدَايَةِ وَلَا تَقْتِنِي بِالسَّعَةِ وَامْنَحْنِي حُسْنَ الدَّعَةِ وَلَا تَجْعَلْ عَيْشِي كَدًّا كَدًّا وَلَا تَرُدَّ دُعَائِي عَلَى رَدًّا فَإِنِّي لَا أَجْعَلُ لَكَ ضِدًّا وَلَا أَدْعُو مَعَكَ نِدًّا؛²

23- اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَامْنَعْنِي مِنَ السَّرَفِ وَحَصِّنْ رِزْقِي مِنَ التَّلَفِ وَوَفِّرْ مَلَكَتِي بِالْبَرَكَةِ فِيهِ وَأَصِبْ بِي سَبِيلَ الْهَدَايَةِ لِلْبِرِّ فِيمَا أَنْفَقُ مِنْهُ؛³

1- بارالها! صلوات و رحمت فرست بر محمد و آل او، و به لطفت دفاع کن از من و (هر پیشامد بدی را) از من دور گردان. و به نعمت، تغذیه ام نما. و به کرم و بزرگواری ات، اصلاحم فرما. و به تربیت و پرورش (یا احسانت)، درمانم کن. و در سایه (رحمت و حمایت) خود مرا جای ده. و رضا و خشنودی ات را بر من بپوشان. و توفیقم بخش هنگامی که امور بر من مشتبه گردد، برای درست ترین و هدایتبخش ترین آنها. و هنگامی که کارها شبیه هم گردد، (توفیقم بخش) برای پاک ترین و شایسته ترین و با برکت ترین آنها. و هنگامی که ادیان، با هم مخالفت و تناقض داشتند، (توفیقم بخش) برای پسندیده ترین آنها.

2- بارالها! رحمت فرست بر محمد و آل او، و تاج بی نیازی را بر سرم نه و مرا به حسن ولایتمداری، و به انجام نیکوی اموری که سرپرستی اش بر عهده ام است هدایت کن به من صدق و راستی هدایت را و زندگی خوش و با آرامش به من عطا فرما. و زندگانی ام را سخت و دشوار قرار مده. و دعا و درخواستم را رد مکن و به سویم باز مگردان؛ چرا که من برای تو هیچ همتایی قرار نمی دهم، و با تو هیچ مانندی را نمی خوانم.

3- بارالها! رحمت فرست بر محمد و آل او، و مرا از اسراف و زیاده روی باز دار. و روزی ام را از تلف شدن نگاه دار.

24 - اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَاكْفِنِي مُؤْنَةَ الْإِكْتِسَابِ وَارْزُقْنِي مِنْ غَيْرِ احْتِسَابٍ فَلَا أَشْتَغِلُ عَنْ عِبَادَتِكَ بِالطَّلَبِ وَلَا أَحْتَمِلُ إِصْرَ تَبِعَاتِ الْمَكْسَبِ؛¹

25 - اللَّهُمَّ فَأُطْلِبُنِي بِقُدْرَتِكَ مَا أُطْلُبُ وَاجْرِنِي بِعِزَّتِكَ مِمَّا أَرْهَبُ؛²

26 - اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَصُنْ وَجْهِي بِالْيَسَارِ وَلَا تَبْتَدِلْ جَاهِي بِالِاقْتَارِ فَأُسْتَرْزِقَ أَهْلَ رِزْقِكَ وَأُسْتَعْطَى شِرَارَ خَلْقِكَ فَأُفْتَتِنَ بِحَمْدٍ مَنْ أَعْطَانِي وَأُبْتَلَى بِذَمٍّ مَنْ مَنَعَنِي وَأَنْتَ مِنْ دُونِهِمْ وَلِيُّ الْإِعْطَاءِ وَالْمَنْعِ؛³

27 - اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَارْزُقْنِي صِحَّةً فِي عِبَادَةٍ وَفَرَاغاً فِي

و دارایی ام را با برکت دادن در آن، فراوان گردان. و در آنچه که از دارایی ام خرج می‌کنم، مرا به بز و نیکی هدایت فرما.

1- بارالها! رحمت فرست بر محمد و آل او، و کفایت فرما از من، رنج و سختی کسب و دارایی را. و روزیام بخش از آن جایی که گمان نمی‌رود؛ تا در نتیجه باز نمانم از عبادت و بندگی تو، به طلب روزی، و به دوش نکشم سنگینی تبعات و عواقب بد کسب را.

2- بارالها! پس یاری ام فرما به قدرت و توانایی ات، در رسیدن به آنچه می‌طلبم. و پناهم ده به عزت و غلبه ات، از آنچه می‌ترسم.

3- بارالها! صلوات و رحمت فرست بر محمد و آل او، و حفظ نما آبرویم را با توانگری و وسعت. و قدر و شرفم را با تنگدستی خوار مگردان؛ که در نتیجه از روزی خورانت، طلب روزی کنم و از اشرار خلق تو خواستار عطا گردم؛ و به این سبب گرفتار شوم به حمد و ستایش کسی که چیزی به من عطا کرده، و مبتلا گردم به نکوهش و بدگویی کسی که از من منع کرده و دریغ داشته؛ در حالی که سرپرست اعطاء و منع، تو هستی نه ایشان.

زَهَادَةٍ وَعِلْمًا فِي اسْتِعْمَالٍ وَوَرَعًا فِي إِجْمَالٍ¹.

28- اَللّٰهُمَّ اخْتِم بِعَفْوِكَ اَجَلِي وَحَقِّقْ فِي رَجَاءِ رَحْمَتِكَ اَمَلِي وَسَهِّلْ

إِلَى بُلُوغِ رِضَاكَ سُبُلِي وَحَسِّنْ فِي جَمِيعِ اَحْوَالِي عَمَلِي².

29- اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَنَبِّهْنِي لِذِكْرِكَ فِي اَوْقَاتِ الْغَفْلَةِ

وَاسْتَعْمِلْنِي بِطَاعَتِكَ فِي اَيَّامِ الْمُهَلَّةِ وَانْهَجْ لِي إِلَى مَحَبَّتِكَ سَبِيلًا

سَهْلَةً اَكْمِلْ لِي بِهَا خَيْرَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ³;

30- اَللّٰهُمَّ وَصِّلْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ كَأَفْضَلِ مَا صَلَّيْتَ عَلَى أَحَدٍ

مِنْ خَلْقِكَ قَبْلَهُ وَأَنْتَ مُصَلِّ عَلَى أَحَدٍ بَعْدَهُ وَآتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَ

فِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنِي بِرَحْمَتِكَ عَذَابَ النَّارِ⁴.

«وَقَفْنَا لِلَّهِ لِإِعْلَاءِ كَلِمَةِ اللَّهِ»

1- بارالها! رحمت فرست بر محمد و آل او، و روزی ام فرما صحت و بی عیب بودن را در عبادت و بندگی. و (روزی ام فرما) فراغت و آسایش را در پرتو زهد و بی رغبتی به دنیا. و (روزی ام فرما) علم و دانش را در عمل و به کار زدن. و (روزی ام فرما) ورع و پرهیزگاری را در اعتدال و میانه روی

2- بارالها! عمرم را با عفو به پایان رسان. و آرزویم را در پرتو امید به رحمت، محقق ساز. و راه هایم را برای رسیدن به رضا و خشنودی ات، آسان و هموار کن. و کردارم را در جمیع حالاتم نیکو گردان.

3- بارالها! رحمت فرست بر محمد و آل او، و آگاهم کن به ذکر و یاد خودت، در اوقات غفلت. و مرا به طاعت و فرمان بریات بگمار در ایام مهلت. و آشکار نما برایم به سوی محبتت، راهی هموار را؛ و به وسیله آن، خیر دنیا و آخرت را برایم کامل گردان

4- بارالها! و صلوات و رحمت فرست بر محمد و آل او، مانند برترین صلوات و رحمتی که نثار کردی بر یکی از مخلوقات پیش از آن حضرت، و یا پس از آن حضرت بر یکی از آفریدگانت نثار کنی و عطا فرما به ما در دنیا، حسنه و خوبی فخری؛ و در آخرت نیز حسنه و خوبی فخری؛ و نگاه دار مرا. به رحمت. از عذاب آتش.